SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV ● NR. 31 (183) ● 12-18 august 1993 ● 16 pagini ● 70 lei

22

Dosar "22" pag. 8-9 ● Dosar "22" pag. 8-9 ● Dosar "22" pag. 8-9

I.C. DRĂGAN
Fascist pentru Italia, "prieten" pentru România

I.C. Drăgan şi, cu voia dumneavoastră, Ion Iliescu

Coperta revistei fasciste italiene care a publicat în 29 noiembrie 1940 articolul prolegionar al d-lui Drăgan intitulat sugestiv "Mistica legionarilor lui Codreanu"

Viaţa secretă a Academiei

pag. 11

Pedeapsa cu moartea – un paliativ arhaic şi ineficient

VALERIU CIUCĂ

pag. 4

Tia Şerbănescu

TELE GREVA

pag. 3

ANDREI CORNEA

A fost o vreme...

A fost o vreme cînd Puterea (adevărata Putere din România postdecembristă) şi-i dorea periodic pe minerii lui Miron Cosma la Bucureşti spre a-şi regla conturile cu Opoziţia ori cu guvernul Roman. Astăzi, minerii votează cu insistenţă că nu se vor duce la Bucureşti şi cheamă ei, cu un fel de disperare, Guvernul la Petroşani. Încă acum un an, un Miron Cosma furibund, însoţit de vreo sută de mineri "în civil", a descins în Capitală voind să forţeze mîna guvernului Stolojan.

A fost o vreme cînd Televiziunea înfăţişa cu satisfacţie femei, transportate de entuziasm, oferind flori minerilor care tocmai comiseseră barbarii de neînchipuit; astăzi, Televiziunea surprinde, cu tot atîta satisfacţie, prin cadraje meşteşugit alese, figuri de mineri dure, brutale, primitive. Se spunea altădată că victimele minerilor erau scursorile societăţii, cei care se drogau etc. Astăzi, Televiziunea anunţă că o anumită fabrică de bere lucrează de cîteva zile numai pentru a astîmpăra nesfîrşita sete de sfîrşit de săptămînă a Văii Jiului.

A fost o vreme cînd preşedintele Iliescu acceptase, la presiunea minerilor, demisia unui guvern legitim. Astăzi, preşedintele Iliescu nu are nici cea mai mică ezitare în a sprijini Guvernul, lăsînd să se înţeleagă că pretenţiile minerilor sînt ilegitime.

A fost o vreme cînd activităţile minerilor divizau dramatic întreaga societate românească în pro şi contra. Azi foarte puţini mai sînt aceia care să-i susţină pe mineri, astfel încît, în chip paradoxal, pînă şi PNŢCD şi PRM s-au aflat de aceeaşi parte, guvernamentală, a baricadei.

A fost o vreme cînd intelectualilor li se striga: "moarte" şi "noi muncim, noi nu gîndim". Zilele acestea vedem responsabili guvernamentali îngrijoraţi de lefurile mici ale medicilor şi profesorilor şi susţinînd că nu este drept ca un miner să cîştige de trei-patru ori mai mult. (Păcat că nu ne spune nimic despre salariile ofiţerilor MAN sau SRI. Această nouă grijă pentru intelectuali, brusc sosită într-un moment cînd majoritatea revistelor culturale se scufundă, m-ar emoţiona, dacă n-aş bănui în spatele ei destulă ipocrizie.)

Rezumînd toate aceste deosebiri, s-ar putea spune: iată o evoluţie îmbucurătoare; cel puţin a dispărut violenţa, ilegalitatea a dat înapoi, oamenii au devenit mai maturi, anti-intelectualismul nu mai este cu putinţă.

Şi totuşi... Minerii nu s-au schimbat, firește; nici liderul lor nu e altul decît infractorul de acum trei ani, de acum doi ani, de anul trecut. Puterea – în pofida chipurilor diferite perindate între timp la guvernare – nu s-a schimbat nici ea prea mult şi nu a admis niciodată responsabilităţile pentru mineriadele din trecut. Aceiaşi sînt şi intelectualii, aceeaşi şi ura pe care ei o deşteaptă multora, iar salariile lor au fost dintotdeauna mult mai mici decît cele ale minerilor şi au toate şansele să rămînă foarte mici în general. Cît despre capacitatea Televiziunii de a denatura faptele, de a servi drept mijloc de propagandă pentru Putere, această capacitate nu a rămas nici măcar pe loc, ci, dimpotrivă, s-a accentuat chiar în ultimul timp considerabil.

S-a schimbat ceva atunci în bine, ceva esenţial şi profund care să explice paradoxalele răsturnări la care m-am referit? Există într-adevăr o evoluţie pozitivă cu care să ne consolăm de ironiile istoriei? Putem opune, din cînd în cînd, rîsetului batjocoritor al zeilor dinaintea uriaşelor noastre inconsecvenţe şi nebunii o explicaţie, o logică, un – fie şi modest, dar esenţial – progres?

Sau tot ceea ce se mai schimbă în România sînt doar calculele, circumstanţele şi oportunităţile?

Comunicat de presă

A IV-a Întîlnire Studenţească din Transilvania

Ca în fiecare vară în ultimii ani, şi anul acesta e în curs de desfăşurare în judeţul Harghita Întîlnirea Studenţească internaţională. **A IV-a Întîlnire Studenţească din Transilvania** va fi organizată lîngă Odorheiu Secuiesc, în localitatea Băile Homorod, în perioada 5-12 august. Spre deosebire de anul trecut, tabăra din acest an va avea un caracter internaţional mult mai accentuat, dat fiind faptul că organizarea a fost supravegheată de o Comisie Internaţională de Coordonare, din care fac parte în primul rînd cei cu iniţiativa – Uniunea Studenţească Maghiară din Cluj (USMC) –, apoi: Fundaţia Naţională pentru Copii şi Tineret (Ungaria), Serviciul pentru Tineret POLISZ (Odorheiu Secuiesc), Uniunea Organizaţiilor Studenţeşti Maghiare din România – OMDSZ, Unabhängiger StudentInnenausschuss – UStA(Ulm, Germania), Allgemeiner Studierendenausschuss – AStA (Trier, Germania), Federaţia Naţională pentru Reprezentarea Intereselor în Învăţămîntul Superior – OFÉSZ (Ungaria), Reţeaua Studenţească – DH (Bratislava, Slovacia) şi Asociaţia Casa Europeană (Budapesta, Ungaria).

Toate problemele privind pregătirea şi desfăşurarea întîlnirii au fost studiate şi puse la punct de o Comisie de Organizare compusă din şase membri care urmăresc cu seriozitate punerea în aplicare a planului de organizare. Comisia a primit un sprijin deosebit din partea redacţiei **CAMPUS** (săptămînalul USMC), prin redactarea şi editarea a două ediţii speciale în limba engleză, prin care celor interesaţi li se furnizează toate informaţiile privind caracterul, organizarea şi desfăşurarea întîlnirii.

După primele estimări se aşteaptă participarea a 1.350 studenţi, din 17 ţări. Numărul studenţilor străini va creşte la 350.

Organizatorii acordă o atenţie deosebită desfăşurării programelor în limba engleză şi diversificării acestora. În acest context se pune un accent deosebit ca studenţii străini, prin aceste programe, să-şi formeze o imagine cît mai corectă şi cuprinzătoare despre Transilvania locuită de mai multe naţiuni, despre trecutul şi prezentul ei, despre relaţiile interetnice, precum şi despre şansele şi posibilităţile reclădirii unei societăţi multiculturale distruse de naţionalism şi comunism.

Activităţile organizate în tabără vor oferi prin desfăşurarea lor ocazii nenumărate pentru legarea de cunoştinţe şi prietenii între studenţii români şi străini, datorită diferitelor programe de divertisment, sportului, activităţilor în aer liber, excursiilor etc.

În toată perioada desfăşurării întîlnirii, organizatorii oferă următoarele servicii: revista taberei (spre bucuria multora va apărea din nou revista **CAMPUS** – cea care a avut un succes deosebit la cea de-a III-a Întîlnire Studenţească din Transilvania) –, editată în tiraj mai mare şi îmbogăţită cu articole şi materiale în limba engleză); postul de radio al taberei; bufetul taberei; video-club; amenajări pentru practicarea sporturilor; foc de tabără; (în fiecare seară) chef mare; concerte; conferenţiari renumiţi; şi altele.

Pe tot parcursul întîlnirii, o echipă numeroasă va avea grijă să se respecte planul de organizare – cei şase membri ai comisiei fiind ajutaţi de grupuri specializate, după cum urmează: redacţia **CAMPUS**, echipa de emisie radio, biroul de informaţii, personalul bufetului, "băieţii cu ordinea", echipa de organizare administrativ-tehnică, precum şi o echipă de studenţi care vorbesc limba engleză, aceştia ocupîndu-se de studenţii străini.

Ca urmare a muncii depuse şi a sacrificiilor realizate de cei care au organizat desfăşurarea Întîlnirii în acest an, se speră ca nivelul acesteia să fie mai ridicat decît al aceleia de anul trecut.

Sprijinul financiar pentru organizarea şi desfăşurarea celei de-a IV-a Întîlniri Studenţeşti din Transilvania a fost oferit de următorii sponsori din ţară şi din străinătate: Fundaţia SOROS pentru o Societate Deschisă (Cluj), Ministerul Tineretului şi Sportului (Bucureşti), Fundaţia Naţională pentru Copii şi Tineret (Budapesta), fundaţia Illyés (Budapesta), Institute for Democracy in Eastern Europe (New York), Fundaţia MHB Nyitott Társadalom (Budapesta), Infopress SA (Odorheiu Secuiesc), Organizaţia Naţională de Administrare a Fondurilor pentru Jocuri (Budapesta), KIA (Budapesta), Banca Maghiară de Comerţ Exterior SA (Budapesta), Kontrax SA (Bucureşti), X-BYTE SRL (Budapesta), Fundaţia Mediawave (Győr), Erdélyi Híradó SRL (Budapesta), Avantgarde Softwares Impex SRL (Cluj), Comprex SRL (Cluj) şi Laintech SRL (Cluj).

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Vă rog să primiţi alăturatele observaţii şi păreri ale unui cititor nelipsit al revistei dvs. şi deopotrivă a noastră, cititor care se bucură de calitatea articolelor publicate, precum acelea din nr. 28 (22-28 iulie a.c.).

În numărul din 22-28 iulie a.c. al revistei "22" articolele d-lui Andrei Cornea "Cine guvernează România", cel al d-lui Ilie Şerbănescu "Spectacol reformist în faţa FMI" şi al d-lui Costin Borc sînt izbitoare înfăţişări ale "oamenilor de afaceri" şi politicienilor în mîinile cărora se află întreprinderile, guvernarea şi parlamentul ţării noastre.

Şi ei, şi noi sîntem victimele îndelungatei perioade în care puterea a lucrat pentru formarea "omului nou", acum încercîndu-se menţinerea lui.

O posibilitate de schimbare este întrevăzută de dl. Basarab Nicolescu în "Transdisciplinaritatea – o altă viziune a realităţii", articol publicat în acelaşi număr al revistei. Este vorba despre o mutaţie, o reorientare a educaţiei tuturor oamenilor, şi în special a celor care decid, în scopul unei însuşiri cît mai largi a cunoştinţelor ştiinţifice, umaniste şi spirituale.

Orizontul specialiştilor, al oamenilor de ştiinţă, al oamenilor de afaceri, al politicienilor ar putea fi lărgit, iar atitudinea existentă pentru eficacitate pe termen scurt înlocuită cu o cunoaştere transdisciplinară care ar duce la o atitudine cu eficacitate pe termen lung.

Bagajul cunoştinţelor, astăzi încărcat cu informaţii de specialitate în domeniul ştiinţific, economic, social sau politic, ar putea fi înlocuit cu cunoştinţe mergînd "de la matematică pînă la poezie şi trecînd prin spiritualitate", cum spune dl. Basarab Nicolescu, care se simte în largul său atît în domeniul ştiinţific, cît şi în cel umanist.

Şi, dacă ne gîndim la puterea de adaptare dovedită de poporul român, afirmaţia d-sale că "în România există o potenţialitate de renaştere spirituală" care ar putea sta şi la baza celei economice ne încredinţează că prezentul zugrăvit în primele articole nu s-ar mai prelungi şi, mai ales, nu s-ar mai repeta, în cazul cînd cercetarea şi chiar aplicaţii în domeniul transdisciplinarităţii ar fi iniţiate de Academie, de universităţi, în cursurile postuniversitare şi de Ministerul Învăţămîntului. Poate atunci am putea ajunge să ne înţelegem între noi şi omul de rînd "să înţeleagă despre ce vorbim".

Braşov, 28 iulie 1993

VASILIU ALEXANDRU

Am ezitat să vă scriu, pentru că îmi imaginez că aveţi prea puţin timp de pierdut pe scrisorile admiratorilor. A elabora săptămînă de săptămînă o publicaţie de calitatea lui "22" cere probabil – de la o echipă atît de restrînsă numericeşte – mai mult decît tradiţionalele opt ore pe zi.

Doresc totuşi să-mi exprim cît de succint satisfacţia deplină cu săptămînalul pe care-l editaţi. În fiecare marţi îmi rezerv după-amiaza pentru citirea sa (aproape integrală). Chiar şi rarele articole cu al căror punct de vedere nu mă identific îmi produc o plăcere vie la nivelul artei argumentaţiei şi al stilului incisiv. Ultimele noutăţi editoriale (Săptămîna politică pe scurt) sînt în situaţia mea de domiciliat în străinătate o lectură indispensabilă, căreia înainte îi duceam puţin lipsa.

În sfîrşit, iniţiativele dvs. de a oferi "22" la un preţ redus tuturor cititorilor mai strîmtoraţi financiar mi-au trezit stima pe care o încerc pentru oamenii care-şi duc activitatea nu numai cu profesionalism, dar şi cu o convingere interioară.

Dacă-mi permiteţi să contrabalansez cele de mai sus cu o critică de detaliu: articolelor de la rubrica "Artă şi cultură" le-am găsit uneori un stil cam pretenţios şi arogant. Rubrica în sine este altfel bine venită.

În altă ordine de idei, aş avea o rugăminte puţin insolită, care izvorăşte din numărul restrîns de persoane pe care le mai cunosc în ţară (sînt plecat de 12 ani) şi cărora m-aş putea adresa. Dacă puteţi, vă rog să-mi trimiteţi sau să publicaţi în "22" adresa Alianţei Civice şi eventual a altor organizaţii şi grupuri angajate în lupta pentru democratizarea societăţii româneşti şi apărarea drepturilor omului. Sînt deja membru activ al Amnesty International, dar ca român aş fi bucuros să pot participa şi la o organizaţie axată pe situaţia din România. Vă mulţumesc anticipat.

Închei dorindu-vă în continuare bucurie şi încredere în munca dvs., care este enorm de importantă pentru atîţia cititori înverşunaţi ca mine.

Cu stimă şi simpatie,
ANDREI MIHĂILESCU
Basel – Elveţia

Asociaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului
Comitetul Helsinki
(APADOR-CH)
Calea Victoriei 120, Bucureşti

Alianţa Civică
Calea Victoriei nr. 133-135
et. 3, camera 7-8
Bucureşti

Pentru cititorii revistei

La cererea cititorilor, care nu vor să taie revista, renunţăm la publicarea cuponului. Puteţi preciza forma de abonament dorită într-o scrisoare însoţită de adeverinţa corespunzătoare.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia de reducere dacă contractează abonamente prin intermediul redacţiei, după cum urmează: ● reducere cu 24% (costul abonamentului este de 600 lei pe trimestru) pentru abonamentele **cu ridicare de la sediu** (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● reducere cu 10% (costul abonamentului este de 700 lei pe trimestru) pentru abonamentele **cu expediere prin poştă**.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:** pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificaţia: PENTRU REVISTA "22") sau trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **80 dolari** pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă: **140 DM** anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), **600 franci francezi** anual (300 franci pentru 6 luni, 150 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **100 dolari** anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

PREŢUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREŢULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACŢIEI PUTEŢI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 şi 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sînt comercializate la preţul actual al revistei. De asemenea, redacţia "22" ţine la dispoziţia doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum şi Ediţiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianţa Civică" – "Forumul Democraţilor pentru ieşirea din criză" (40 lei).

Cerem scuze celor cărora, din lipsă de spaţiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacţie. În limita posibilităţilor, vom încerca să răspundem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Numai 450 lei

pe trimestru
costă abonamentele cu jumătate de preţ oferite de revista "22" pentru
PENSIONARI,
CADRE DIDACTICE,
ELEVI, STUDENŢI,
FOŞTI DEŢINUŢI POLITICI,
VETERANI DE RĂZBOI.

Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de 450 lei pe adresa:
Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, Bucureşti.
Totodată, cei interesaţi sînt rugaţi să trimită adeverinţele corespunzătoare (talon de pensie, adeverinţe de la şcoală etc.) pe adresa:
Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare.
Adeverinţele pentru abonamentele cu jumătate de preţ sînt valabile pentru un an de zile.

Abonamentele la jumătate de preţ pentru aceste categorii de cititori sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAŢIE ÎN ESTUL EUROPEI ŞI ASOCIAŢIA EST-LIBERTÉS.

TIA ŞERBĂNESCU

Telegreva

Săptămîna care a trecut a stat sub semnul grevei minerilor din Valea Jiului. Micul ecran a devenit şi de această dată tribună de propagandă. Mai întîi nimeni n-a priceput de ce lipsea relatarea de la faţa locului. Cu excepţia unui fragment filmat la o conferinţă de presă a lui Miron Cosma, greva a fost prezentată în primele zile – cele mai fierbinţi – sub forma unui schimb interminabil de mesaje între părţi. Acestora li s-au adăugat declaraţiile unor lideri politici (de preferinţă din Opoziţie) care întăreau, în felul lor, corespondenţa oferind – fie Guvernului, fie minerilor – noi paragrafe de comunicat. Din păcate, nici unul din liderii Opoziţiei nu s-a remarcat printr-o poziţie lucidă, impresia fiind că au fost "manipulaţi" subtil, Guvernul speculînd în folos propriu reticenţele normale ale partidelor faţă de artificialitatea grevei. Normal era să se spună că în acest conflict ambele părţi sînt egal vinovate. Că greva reprezintă o consecinţă absolut previzibilă a atitudinii guvernelor FSN-FDSN (PDSR), a căror continuitate în politizarea prezenţei sociale a minerilor a ajuns acum la scadenţă. Şi că rezolvarea acestui conflict de familie revine exclusiv celui care l-a încurajat – adică Guvernului –, urmînd ca Parlamentul să analizeze în proxima sesiune responsabilitatea acestuia atît în declanşarea grevei, cît şi în rezolvarea ei. Pentru că dincolo de toată istoria de trei ani a complicităţii Puterii cu liderii minerilor, Guvernul actual e şi el vinovat. Admiţînd salarii mult mai mari pentru mineri decît pentru restul populaţiei, Guvernul a deschis poarta revendicărilor şi le-a ridicat singur ştacheta. În definitiv, salariul oferit de Guvern – 166.000 – e la fel de disproporţionat faţă de salariile obişnuite de 70.000 şi la fel de nejustificat de realizări ca şi cel solicitat de minerii lui Miron Cosma. Refuzînd cu zgomot pretenţiile lui Miron Cosma, Guvernul susţine însă acelaşi regim net preferenţial pentru această categorie chiar dacă-i măsoară privilegiile la un preţ mai mic.

Pe de o parte, nici un guvern – şi nici Guvernul Văcăroiu – n-a urmărit destinaţia sumelor alocate prin buget pentru investiţii şi retehnologizare, pentru reparaţiile utilajelor şi n-a sancţionat folosirea acestora în fondul de salarii. Astfel că şi Guvernul Văcăroiu a perpetuat o neîncetată sursă de pericol de accidente şi a preferat să închidă ochii decît să aibă bătăi de cap. În felul acesta, stilul cinic al economiei comuniste de a "raporta" altceva decît e în realitate şi de a nu observa că înzestrarea tehnică rudimentară nu numai că împiedică randamentul unei întreprinderi şi pune în pericol vieţile oamenilor, dar se şi agravează pe zi ce trece, întorcîndu-se la un moment dat împotriva aparenţelor măsluite şi aruncînd-le în criză, s-a făcut observat încă o dată.

Pe de altă parte, pretenţiile absurde ale minerilor de a avea uşă deschisă la Guvern, şi de a convoca toată lumea la ordine pe Valea Jiului, şi de a pretinde cele mai mari lefuri din toată ţara se datorează tot actualei Puteri. Cînd, în februarie '90, minerii sosiţi la Bucureşti să facă ordine şi să dea avertismente au fost primiţi la Palatul Victoria de guvernul provizoriu şi, în transmisie directă la TV, s-au răstit la liderii Opoziţiei, umilindu-i, dl. Iliescu zîmbea părinteşte. Cînd, înfierbîntaţi de trataţie şi de onorurile acordate, aceştia au avertizat că vor schimba şi guvernele dacă nu le place cîte ceva, dl. Iliescu iarăşi zîmbea. Cînd pui chibrituri şi gaz în mîna unor neajutoraţi la minte şi-i îndemni să dea foc în vecini, aplaudîndu-i pentru ispravă, trebuie să te aştepţi ca la un moment să creadă că e bine ceea ce fac şi să dea foc şi acasă. Aşa încît dacă e nedrept să plătească doar minerii pentru această cîrdăşie soldată cu sînge în iunie '90 şi septembrie '91 e la fel de nedrept să plătească doar Guvernul. Normal e să plătească împreună. Dacă vor plăti numai unii e încă un semn că nu există nici un fir de justiţie.

Din păcate, Televiziunea s-a comportat din nou fără urmă de profesionalism. Ea a preferat să prezinte "adeziunile" politice şi sindicale, care, pe rînd, scoteau – cele mai multe – Guvernul din cauză. PL-'93, partid care se consideră pragmatic, a dat un comunicat pe cît de lucid în prima parte (subliniind responsabilitatea Guvernului), pe atît de aberant în a doua, propunînd un referendum pe cît de costisitor, pe atît de inutil şi, mai ales, lipsit de un scop clar. "Capacul" acestei desfăşurări, în stil de campanie, pe micul ecran l-a pus difuzarea unui montaj realizat de Studioul "Al. Sahia". Nu e chiar ca în martie '90, cînd, în loc să transmită evenimentele de la Tg. Mureş, Televiziunea s-a mulţumit cu reportajul realizat de irlandezi, dar nici departe n-a fost. Pentru că montajul, în afara faptului că se indigna de zor într-o singură direcţie, a încercat să transfere vina spre Opoziţie. Absenţa din ţară a unor lideri (Emil Constantinescu, Petre Roman) a fost "montată" astfel încît să devină vinovată. Nici un cuvînt despre absenţa d-lui Iliescu – mînuitorul din umbră al ambelor capete ale conflictului. Pentru a-şi salva oarecum obrazul, TV a dat pe post, în seara de joi, o emisiune foarte bună – realizată de Radu Nicolau –, după care a revenit la comunicate. Tonul acestora s-a îndulcit brusc, felicitările de Sfînta Varvara au curs cu nemiluita, minerii au intrat în sărbători de ziua profesiei, au primit prime şi au trecut pe program artistic. Cîntăreţi populari îmbrăcaţi în salopete şi înconjuraţi de mineri au interpretat – ca să fie kitsch-ul complet – romanţe şi din cînd în cînd, între omagiile la adresa minerilor, erau strecurate opiniile altor categorii sociale sau ale altor mineri care dădeau exemple de cuminţenie.

Guvernul şi-a "nuanţat" comunicatele pînă la duioşie, dl. Hrebenciuc considerînd greva o "mică neînţelegere" iar pagubele produse – nesemnificative.

Reluarea grevei, luni dimineaţa, s-a făcut clar pe poziţii schimbate. Guvernul a emis un comunicat (după ce a primit vizita semiclandestină a unei delegaţii din Valea Jiului) în care nu mai pomeneşte de ilegalitatea grevei, dînd posibilitatea lui Miron Cosma să renunţe – la schimb – la dezvăluirile anunţate. În războiul politic care a însoţit inevitabil această grevă, secretarul Guvernului, V. Hrebenciuc, a plătit polita PL-'93 pentru comunicatu-i ofensiv, strecurînd în presă informaţia că

dl. Dinu Patriciu a fost implicat în mineriada din 1990. Încît "filmul" grevei se apropie de sfîrşit, lăsînd tot în suspensie dezvăluirile complicităţilor de toate soiurile şi amînînd clarificările. Ceea ce înseamnă că, indiferent cum se va sfîrşi, finalul grevei minerilor rămîne deschis. Părţile îşi păstrează aşii în mînecă pentru zile şi mai negre. Iar Televiziunea rămîne ce-a fost şi chiar mai mult decît atît: o biată tribună de propagandă lipsită de orice fel de personalitate. Modul în care a "ascuns" această grevă în plicuri de scrisori şi a dizolvat-o în romanţe confirmă din plin faptul că şi-a reluat rolul de soldat neinstruit.

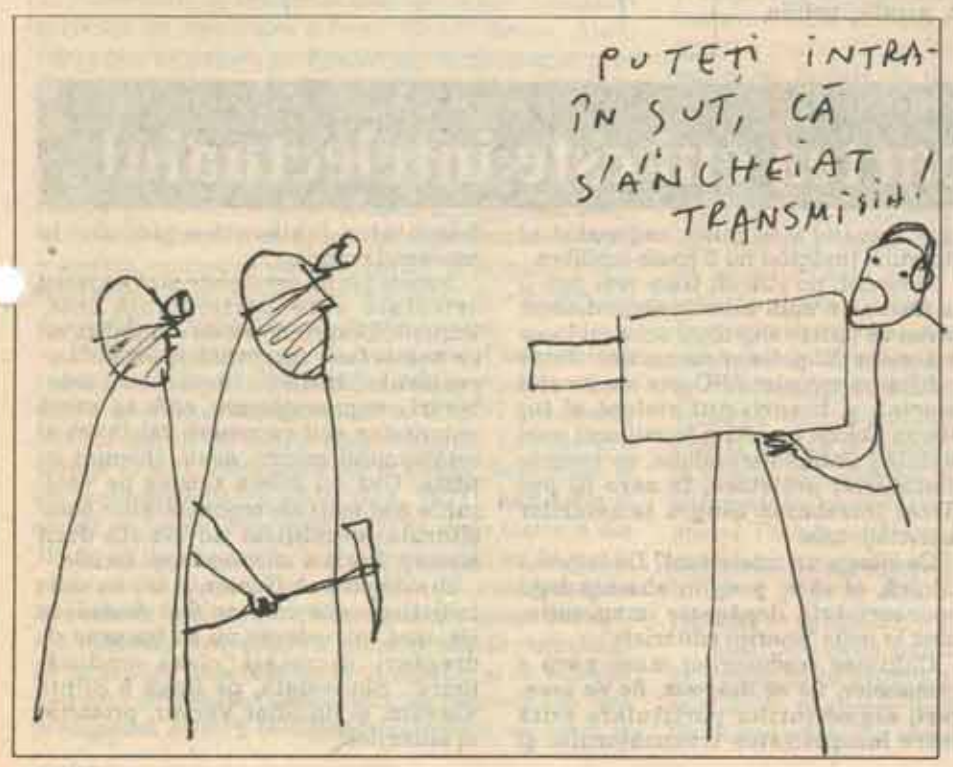

În numărul viitor veţi putea citi

- Interviul săptămînii: CORNEL NISTORESCU
- NICOLAE BALOTĂ: Mitul şi scandalul sîngelui
- Presa scrisă la această oră în lume

În numărul viitor veţi putea citi

VALERIU CIUCĂ

Pedeapsa capitală – un paliativ arhaic şi ineficient

VALERIU CIUCĂ este lector la Facultatea de Drept a Universităţii "Al.I. Cuza" din Iaşi, titularul disciplinei Sociologia juridică, în cadrul căreia problematica punitologiei reprezintă un subdomeniu de referinţă. Ca parte a studiilor şi cercetărilor dedicate răspunderii şi responsabilităţii juridice, în general, şi punitivităţii, în special, cele cîteva idei dezvoltate în articolul alăturat au făcut obiectul dezbaterilor seminariale, ocazie cu care studenţii au manifestat o deosebită preocupare în raport cu semnificaţia actuală a pedepsei capitale ca instituţie juridică şi ca factor psihosociologic.

Înmulţirea vocilor care solicită, mai moderat sau mai vehement, reintroducerea în sistemul punitiv al Codului penal a pedepsei cu moartea, ignorînd astfel rezultatele cercetărilor psihosociologiei juridice moderne, poartă cu sine o dublă semnificaţie: pe de o parte, neînţelegerea corelaţiei dintre represiunea penală şi întreaga fenomenologie a criminalităţii şi, pe de altă parte, ineficienţa unui sistem judiciar neamorsat încă la tendinţele criminogene ale unei societăţi civile în devenire şi, cu atît mai puţin, ale unei societăţi deschise, liberale (atît sub raport economic, dar şi sub raportul încrengăturii de relaţii interumane după licenţierea prohibiţiilor, a impunerilor şi a represiunii specifice oricărei dictaturi).

Dintr-o primă perspectivă, aceea a corelaţiei dintre represiunea penală şi criminalitate, trebuie să observăm că existenţa pedepsei capitale în spectrul sancţiunilor penale nu a reprezentat un factor de inhibare a tendinţelor criminogene (de altfel, naturale în cadrul societăţilor) decît în societăţile arhaice, în care moartea avea şi semnificaţia purjării mistice a "păcatului". Raţionalismul modern a dezavuat acest eveniment (moartea) de conţinutul lui mistic. De altfel, învăţătura creştină, premergătoare acestui raţionalism şi anticipîndu-l, a fost şi aceea care a relativizat, dintru început, actul condamnării capitale. Astăzi, cu atît mai mult, nu se mai identifică o relaţie directă între stipularea pedepsei cu moartea şi nivelul infracţionalităţii. Statistica judiciară şi cercetările socio-juridice contemporane o demonstrează. Pentru acest motiv, majoritatea legislaţiilor europene a abandonat acest tip de pedeapsă.

Dintr-o altă perspectivă, aceea a eficientizării actului de justiţie, trebuie să observăm că, în societăţile moderne, civilizate, se urmăreşte, cu precădere, realizarea unor standarde juridice flexibile, prin eliminarea factorilor juridici frustranţi ce întreţin conflictualitatea, a presiunilor psihosociale şi individuale artificiale, demersuri înţelepte care şi-au dovedit eficienţa în crearea, să-i spunem, unei "organicităţi a libertăţii responsabile". Indivizii care se autoexclud, prin comiterea infracţiunilor, nu sînt consideraţi "excomunicabili" ci, dimpotrivă, avîndu-se în vedere responsabilităţile sociale largi, se încearcă reinserţia lor în societate prin mijloace coercitive, precum şi educative şi psihologice. Din acest punct de vedere se accentuează rolul prevenţiei active (prin cultură juridică, prin dialogul sincer, formal şi informal, dintre comunitate şi individ, prin renunţarea la fetişizarea normei, a dogmei juridice etc.), dar şi rolul represiunii penale (transformarea mediului penitenciar dintr-o insularitate, dintr-o quasi-leprozerie într-un mediu eficient corector, cu utilizarea multiplelor forme de educaţie, de muncă, de restituire a vocaţiei sociale individului deviant). Apoi, nu trebuie să uităm că, dacă individul este răspunzător pentru actele şi faptele sale şi, în anumite condiţii, chiar de ale altora, nu este singurul responsabil de destinul său criminal. Astfel, în etiologia infracţiunilor se ascund deseori condiţiile precare de existenţă, hiperindividualismul şi egoismul exacerbate, în absenţa solidarităţii sociale, inexistenţa sau insuficienţa securităţii sociale (atunci cînd ajutorul de şomaj, pensiile, ajutorul mutual şi chiar salariile sînt pur simbolice), inexistenţa unei societăţi civile bazate pe o moralitate în centrul căreia să se afle individul şi nu relaţiile sociale fetişizate ş.a.m.d.

În al treilea rînd, înlăturarea pedepsei capitale se impune şi din cauza imperfecţiunilor multiple şi, uneori, fatale ale Justiţiei.

Erorile judiciare datorate, pe de o parte, precarităţii cercetărilor penale şi judecătoreşti şi, pe de altă parte, uneori, chiar dorinţei unor inculpaţi de a-şi asuma fapte şi acte grave pe care, în realitate, nu le-au comis (meandrele şi accidentele psihice sînt aproape omniprezente în cîmpul psihosociologiei devianţei) sînt motive extrem de serioase pentru neacceptarea pedepsei capitale. A adăuga o crimă colectivă în numele unui ideal societar uneia sau unora individuale nu semnifică realizarea unui veritabil act de justiţie. De răzbunare socială da, putem vorbi, dar nu de justiţie, pentru că justiţia se evaluează în raport cu gîndirea, cu filosofia socială, nu cu aceea individuală. Or, dacă subiectul răspunderii juridice a fost excomunicat, executat, aneantizat, devenind o pură abstracţiune, o simplă "istorie", la ce mai raportăm noi idealul de justiţie? La o inexistenţă. Apoi, dacă, ulterior executării sentinţei definitive de condamnare la pedeapsa capitală, îl descoperim pe adevăratul infractor, mai este posibilă reparaţiunea pe care societatea, în mod natural, o datorează unui membru al ei, victima unei erori judiciare? Evident, nu.

Pedeapsa capitală ni se pare a fi aberantă astăzi, cu atît mai mult cu cît chiar pedeapsa închisorii cu privare de libertate a devenit un tip de punitivitate extrem de frustrantă, datorită exploziei informaţionale, a dinamicii sociale, a "comprimării unităţii de timp biologic". Este probabil şi motivul pentru care legislaţiile extranee din ţările civilizate cunosc limite ale pedepselor mult mai reduse decît în statele cu standarde ale progresului mai joase, în pofida unei rate a infracţionalităţii mai ridicate.

Fără îndoială, acestea sînt doar cîteva dintre premisele susţinerii motivate a neacceptării pedepsei cu moartea, cărora li se pot adăuga şi altele, de ordin filosofic, religios, juridic, politic, etic şi chiar pragmatic.

SORIN VIERU

Cum aş vrea să locuiesc

Aş vrea să locuiesc pe o stradă de tip vechi, cu trotuare făcute pentru pietoni şi parte carosabilă pentru automobile. Pe strada mea lucrurile stau exact invers.

În visurile mele cele mai îndrăzneţe reparaţiile la coloana de apă nu mai atrag după sine alte şi alte addenda et corigenda.

Stîlpii de rezistenţă ai blocului i-aş vrea mai bine consolidaţi. Poate că nu-i nici o problemă; de fapt, nici nu ştiu care e situaţia reală. De fapt, problema este, ca întotdeauna, cu stîlpii rezistenţei interioare. Am dificultăţi cu infrastructura alcătuirii mele. Cînd pereţii casei vibrează ceva mai tare survin neliniştitoare asociaţii de idei, mi se năzare cutremure în arhipelagul nipon.

Deşi nu e treaba mea, nici a nimănui, mi-ar place să ştiu că şi capra vecinului e asigurată antiseismic.

Aerul pe care îl respir, apa pe care o beau, facturile de întreţinere pe care le aştept – iată, au şi început să curgă! –, mijloacele de transport sînt probleme strict personale care nu interesează pe nimeni. Ar fi indecent să mă refer la ele. Sau la ţînţari. Să nu facem din ţînţari – armăsari! Ţînţari sînt peste tot. Inclusiv pe malul lacului Mogoşoaia, unde – zice-se – domnii edili, locali şi generali, îşi construiesc modeste locuinţe de reculegere. Şi nu se laudă cu ele! Şi nu se tem de ţînţari!

Cinstit vorbind, mă consider un privilegiat. Fiindcă am locuinţă. Locuinţă să fie, că probleme cu ea destule. Însă ce se fac cei ce n-au asemenea probleme?

O nouă categorie de năpăstuiţi ai marilor oraşe, de osîndiţi ai soartei, de proletari locativi este în curs de a se forma. Ea este alcătuită în special din tineri. Lor le aparţine viitorul. **Care viitor?**

ION STRATAN

Sfîntul Varvar sau de partea cui este intelectualul

Actualul conflict dintre mineri şi Guvern pune din nou problema angajării intelectualului, care are de ales între alternativa pronunţării împotriva aberantelor pretenţii salariale ale lui Miron Cosma şi aceea a analizării poziţiei unui guvern care, ajuns în pragul exploziei inflaţioniste, nu îşi mai poate onora propriile promisiuni şi "cecul în alb" emis înainte.

Ce este un intelectual? Un intelectual este un om care citeşte. În ce condiţii citeşte o persoană interesată de această activitate? Ca profesor, după manuale neactualizate – în inerţia elevilor sau studenţilor cărora viitorul le apare deloc încurajator, ca medic – în lipsa posibilităţilor de a pune în practică achiziţiile teoretice, ca inginer – ameninţat de limitele tehnologice, de lipsa de comenzi şi de şantajul sindical. Toate acestea pentru o treime din venitul unui miner.

Este uşor de spus că Miron Cosma sfidează celelalte pături ale populaţiei active. Este uşor de vorbit despre interesul naţional unor analfabeţi.

Rădăcinile contractului se află în venirea minerilor din 13-15 iunie, dar, ca unul care am scris hotărît pentru eliberarea lui Marian Munteanu, îmi fac datoria faţă de propria conştiinţă şi spun că încălcarea legii adunărilor electorale de către animatorul Pieţei Universităţii a aruncat cel puţin Capitala într-un coşmar al dictaturii proletariatului pe care actualul mesianism naţionalist al tînărului învăţăcel nu îl poate echilibra.

Personal, nu ştiu cît timp vom mai fi la răscrucea unui calm iluzoriu datorat poftei de putere slujită cu orice mijloace a acestor Napoleoni de cartier. Între exhibarea culpelor ASC-iste ale junelui Marian şi bovarismul violent al lui Miron Cosma ne aflăm în mijlocul unei societăţi antiintelectualiste, cu accente dictatorial proletare, în care îţi pui firesc întrebarea asupra temeiurilor activităţii tale.

Ce citeşte un intelectual? De la presa zilnică, al cărei preţ, în absenţa legii sponsorizării, depăşeşte imaginaţia, pînă la noile "apariţii editoriale".

Calitatea traducerilor marii părţi a romanelor, fie **de dragoste**, fie **de aventuri**, ale edîturilor particulare ezită între incapacitatea traducătorului şi febrilitatea inhibantă a gîndului la onorariul promis.

Societăţile ne-comuniste sînt societăţi orientate spre performanţă intelectuală. Desprinderea de comunism nu se poate face aşteptînd operele "Luceafărului Huilei", implicat în colaborări compromiţătoare, care îşi caută autoritatea suit pe umerii răbdători ai cetăţeanului nostru, acum obişnuit cu toate. Ura lui Miron Cosma pe veniturile mai mari ale conducătorilor muncitorului necalificat nu denotă decît absenţa totală a unei concepţii sociale.

Bineînţeles că Guvernul nu va ceda iniţiativei celor care au fost decenii în şir, cînd într-adevăr nu se bucurau de drepturi, decretaţi "clasă conducătoare". Sau există, pe lîngă o Sfîntă Varvara, şi un Sfînt Varvar, protector al minerilor?

ILIE ŞERBĂNESCU

Înfrîngerea lui Cosma îl ajută pe Văcăroiu

Reforma economică mai pierde o rundă

Care consideraţi că este principalul eveniment, de natură economică, al săptămînii trecute?

În mod cert, Guvernul Văcăroiu a avut o săptămînă grea, în special în legătură cu problemele pe care le-a pus greva minerilor din Valea Jiului. Executivul s-a aflat în situaţia oarecum stranie că, după ce a fost pus să rezolve politic toate problemele economice ale ţării, s-a văzut acum obligat să găsească o soluţie economică unei probleme politice. Asta pentru că datorită multiplelor mineriade postdecembriste, în cazul grevei generale a minerilor avem de-a face, înainte de toate, cu o problemă politică. Dar aici este nevoie de o soluţie economică, fiind vorba de bani. Pînă acum este clar că – au fost, nu au fost bani – pentru mineri s-au găsit. Şi imediat ce erau cumva uitaţi, minerii aveau grijă să-şi facă simţită prezenţa, convinşi că nimeni de la guvernare – şi din decembrie '89 sînt cam tot aceiaşi – nu va îndrăzni să le refuze tainul la care se considerau îndreptăţiţi pentru contribuţia adusă întru sprijinirea actualei Puteri.

Oricît de multă bunăvoinţă politică ar fi avut însă dl. Văcăroiu, el era conştient că solicitările salariale ale minerilor sînt exagerate şi că nu au de unde să fie susţinute economic. În plus, realiza foarte bine că satisfacerea acestor revendicări ar fi alimentat – prin avalanşa de solicitări salariale ale altor categorii sociale – o spirală inflaţionistă încă şi mai ruinătoare decît cea actuală.

Deci, în esenţă, nu se putea ca dl. Văcăroiu, dar de fapt orice alt guvern ar fi fost, să satisfacă aceste revendicări. Este de subliniat, de asemenea, că Guvernul Văcăroiu a putut să apară intransigent în faţa minerilor, în măsura în care aproape tot spectrul politic parlamentar şi din afara Parlamentului a fost de partea nesatisfacerii acestor revendicări tocmai datorită imposibilităţii economice, dar într-un fel şi din motive politice. Aceasta tocmai pentru că, avînd în vedere antecedentele, există un interes general al clasei politice – indiferent din ce parte a spectrului – să scoată minerii din poziţia pe care o au şi la a cărei existenţă a contribuit actuala Putere, respectiv de a şantaja guvernele. Însăşi actuala Putere ar dori să

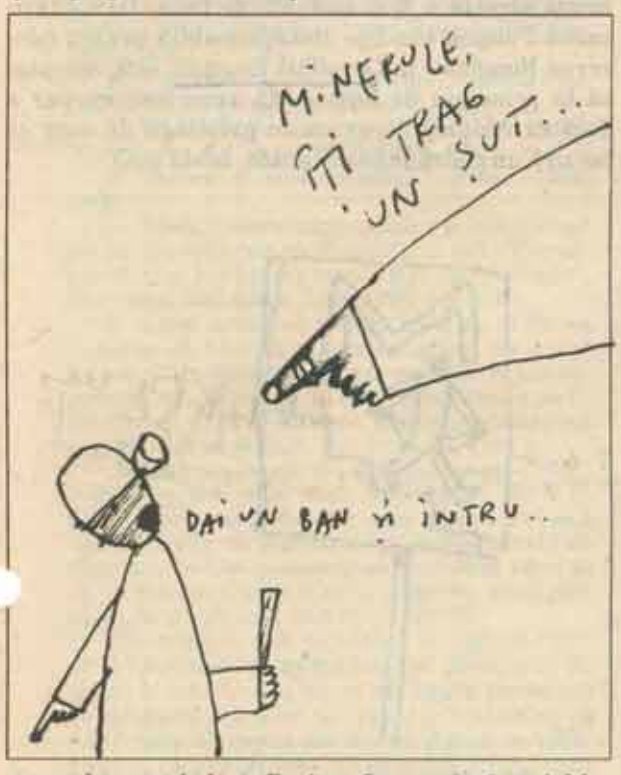

scape de acest balast. Deşi ar fi tentată să mai folosească minerii drept masă de manevră, nu mai are la fel ca pînă acum nevoie de ei şi, în plus, revendicările lor pot deveni oricînd strict constrîngătoare şi deranjante. Spun însă că este un interes mai general de a se scăpa de şantajul mineresc deoarece şi pentru Opoziţie un asemenea interes e mai puternic decît tendinţa de a folosi drept capital politic împotriva Guvernului actualele revendicări ale minerilor.

Este însă important de evidenţiat, şi aceasta este o reverberaţie politică a problemei, că s-ar putea ca dl. Văcăroiu – ce reprezintă în fapt primul cap ameninţat cu sacrificarea în cazul unei degenerări a evenimentelor – să iasă întărit. În sensul că dacă Guvernul Văcăroiu nu cedează, va trece nu numai ca apărător al finanţelor publice şi stabilităţii economice, dar şi drept cel care a scos minerii din poziţia lor privilegiată de a şantaja guvernele. Cu alte cuvinte, poate fi vorba de un capital politic de o altă factură decît cel de care se putea bucura deocamdată doar în arealul stîngii, pentru că patronase restauraţia politică şi blocase reforma economică. Pentru că în greva minerilor o victorie a d-lui Miron Cosma ar fi a nu ştiu cîta lovitură de bîtă pe care o dă democraţiei, ordinii de drept şi reformei economice. Culmea este însă că o înfrîngere a acestui personaj cu care Dumnezeu a nefericit România ar putea însemna, contribuind la perpetuarea Guvernului Văcăroiu, încă o rundă pe care o pierde reforma în România.

Deşi am încercat să abordăm greva minerilor pe latura sa economică, i-aţi subliniat mai ales impactul politic. Din acest punct de vedere, Guvernul este singurul responsabil?

Este cert că dl. Văcăroiu nu a fost lăsat şi nici nu ar fi îndrăznit să se apuce singur să rezolve revendicările minerilor, oferind posibilitatea respectivă integral preşedintelui Iliescu, care poate nu întîmplător şi-a continuat netulburat turneul prin America Latină. Se anunţă o toamnă agitată şi probabil dl. Iliescu doreşte să ţină toţi aşii în mînecă pentru a ieşi din situaţia pe care în mod cert nu o agreează: prizonier al arcului de stînga din Parlament, pe care a contat pînă în prezent, dar şi constrîns la deplasare spre dreapta datorită măsurilor reformiste cerute de tăvălugul timpului şi precipitate de lipsa finanţării externe. Deci dl. Iliescu se află într-o situaţie a cărei soluţie o are în mare parte în mînă şi în care trebuie să aleagă, probabil, între propriile convingeri şi simpatii ideologice, pe de o parte, şi necesităţile şi gîtuirile economice, pe de altă parte. E previzibil însă ca preşedintele să încerce pe mai departe o soluţie căldată şi nu pe cea a participării deschise a Opoziţiei la guvernare. Din acest punct de vedere, un succes guvernamental în disputa cu greva minerilor l-ar ajuta pe dl. Iliescu.

De fapt, principala problemă a preşedintelui Iliescu rămîne de a reuşi să convingă negociatorii FMI ca organizaţia să deblocheze finanţarea externă pentru România, căci, evident, o iarnă fără banii FMI ar fi dezastruoasă economic şi pentru nivelul de trai al oamenilor.

Apreciaţi recenta ordonanţă guvernamentală privind rectificarea bugetului pe anul 1993 ca încurajatoare pe linia deblocării finanţării externe?

Dacă privim măsura din perspectiva negocierilor cu FMI e îndoielnic că recentul buget rectificat va fi bine receptat de organizaţia financiară. Asta pentru că se recurge la aceleaşi abordări care au făcut ca bugetul să constituie obiect de dispută cu FMI.

Dincolo de faţetele politice ale acestei probleme – ce decurg din controversata împuternicire a Executivului de a adopta prin ordonanţe reglementări ce ţin exclusiv de competenţa Legislativului – există şi aspecte economice confuze şi controversate. Aparent, Guvernul abandonează în mod realist himera stopării declinului producţiei ca obiectiv pentru anul în curs, vorbind în clar de o scădere a Produsului Intern Brut cu peste 2% în cursul anului 1993. Din păcate, optimismul încă înlocuieşte realismul în anumite domenii. Astfel, scăderea prognozată de 2% ar urma să rezulte dintr-o creştere, destul de incertă, a producţiei în agricultură, cu 13%, apţă de a compensa în parte prăbuşirea în continuare a producţiei industriale, estimată la 6% pe anul în curs. Ce este însă foarte bizar şi controversat în această estimare guvernamentală e faptul că dl. Văcăroiu a vorbit obsesiv în ultimele săptămîni despre redresarea producţiei industriale, care ar fi intervenit chiar de pe la începutul anului şi care s-ar fi accentuat în ultimul timp.

Ce este de neînţeles este cum, dacă pentru primele şase luni există o redresare – aşa cum arată statisticile guvernamentale –, totuşi, pe ansamblul anului ar urma să se înregistreze o scădere a producţiei industriale cu 6%. Din două, una: ori cifrele privind redresarea nu sînt reale, ori pe următoarele şase luni s-ar petrece un soi de dezastru.

Dumneavoastră care variantă o consideraţi plauzibilă?

Eu cred că aşa-numita redresare a producţiei înseamnă mai curînd optimism şi nu realism. În plus, ca o opinie personală, nici nu ar fi bine să existe o asemenea redresare în industrie, atît timp cît structurile fizice ale acesteia nu s-au schimbat. Pentru că asta ar presupune reaccentuarea unui dezastru de care trebuie să scăpăm. E vorba de mecanismul care consumă resurse cu o rată de eficienţă negativă. Or, tocmai abandonarea acestui mecanism constituie

obiectul restructurării economice.

Aş mai semnala că se persistă în abordarea confuză din bugetul aprobat de Parlament, aceea de a se folosi practic rate de inflaţie diferenţiate în proiecţia asupra Produsului Intern Brut, pe de o parte, şi asupra veniturilor şi cheltuielilor bugetare, pe de o altă parte. Evident, rata inflaţiei nu poate să fie decît una singură, indiferent unde este folosită. Dar, după cum arată cifrele, se are în vedere un indice inflaţionist de peste 300% la nivelul PIB şi unul doar de circa 220% în ceea ce priveşte veniturile şi cheltuielile bugetare. Evident, folosindu-se aceste rate diferenţiate, apare un deficit bugetar, ca procent în PIB, mai mic.

Nu ştiu dacă este o abordare realistă în faţa negociatorilor FMI, care, desigur, se vor sesiza de această problemă, în condiţiile în care deficitul bugetar şi modalităţile de finanţare au constituit capul de afiş al contenciosului cu FMI. Mai exact, FMI a cerut ca deficitul bugetar să nu depăşească un anumit cuantum din PIB şi, în plus – ca o garanţie a faptului că se încearcă combaterea pericolului intrării pe linia hiperinflaţiei –, să nu se recurgă la finanţări inflaţioniste ale deficitului bugetar, respectiv prin emisiune monetară fără acoperire sau prin alte tertipuri care duc la crearea fictivă de monedă.

Bugetul rectificat nu oferă suficiente garanţii asupra determinării fără echivoc a autorităţilor române de a lupta împotriva inflaţiei, inclusiv pe calea, de altfel cu rol important, a finanţării neinflaţioniste a bugetului. Inadvertenţa mai multor rate ale inflaţiei trimite din păcate la suspiciunea că există şi o parte camuflată a deficitului bugetar, destinată în principiu subvenţiilor mascate pentru industria falimentară. Evident, finanţarea acesteia este aruncată în cîrca populaţiei prin inflaţie. Nu este neapărat necesar să se renunţe la această încercare de păcăleală. Ci doar trebuie să se aleagă între o asemenea renunţare şi cea la finanţare externă.

A consemnat MARIAN CHIRIAC

pe scurt

MARŢI 3 AUGUST

● Preşedintele Snegur cere împuterniciri speciale

La Chişinău a început sesiunea extraordinară a Parlamentului Moldovei. Printre problemele propuse pe ordinea de zi figurează cererea președintelui Snegur de **ratificare a acordului de aderare a Republicii Moldova la CSI**, acord semnat de președinte în decembrie trecut la Alma-Ata, precum și cererea de obținere a unor împuterniciri speciale.

● Funar în Valea Jiului

Pi marul Clujului, Gheorghe Funar, s-a deplasat în Valea Jiului pentru a încerca să realizeze legătura între Guvern și mineri. "O să încerc o mediere cu primul-ministru, pentru că sînt în relații bune cu el și sper să-i conving pe reprezentanții Guvernului să vină în Valea Jiului", a declarat acesta. **Încercarea liderului PUNR a eșuat**, primul-ministru Nicolae Văcăroiu menținîndu-și refuzul de a se deplasa la Petroșani.

● Vasile Bajgyik în a 44-a zi de grevă a foamei

Vasile Bajgyik, liderul sindicatelor sanitare Bihor, își continuă greva foamei declanșată în urmă cu o lună și jumătate. El a declarat că nu intenționează să renunțe la protestul său pînă cînd nu va avea certitudinea că Guvernul va rezolva revendicările privind îmbunătățirea condițiilor de asistență medicală.

MIERCURI 4 AUGUST

● Parlamentul Moldovei a respins acordul de aderare la CSI

Parlamentul Moldovei a acordat împuterniciri speciale președintelui Mircea Snegur, care va putea conduce timp de unsprezece luni de acum înainte prin decrete-lege. Grupurile parlamentare din Opoziție au acuzat încălcarea regulamentului de funcționare a Parlamentului în timpul ședinței și falsificarea rezultatului votului. În finalul ședinței parlamentare, **proiectul de ratificare a Acordului de aderare a Moldovei la CSI a fost respins**, în sală, din cei 331 de deputați, au fost prezenți 267 – dintre care numai 188 au participat la vot. 162 de deputați au votat în favoarea ratificării acordului, iar pentru a fi aprobat era necesară obținerea a cel puțin 166 de voturi favorabile. Se pare că cele 4 voturi de care a depins soarta Moldovei au aparținut deputaților de origine rusă sau găgăuză.

● MAE despre sesiunea Parlamentului Moldovei

"Dificultățile economice și imposibilitatea Republicii Moldova de a găsi resurse financiare și materiale au determinat Guvernul de la Chișinău să facă această alegere", a afirmat Mircea Geoană, purtătorul de cuvînt al MAE, referitor la dezbaterea în Parlamentul Moldovei privind ratificarea acordului de aderare la CSI. El a adăugat că MAE este conștient de faptul că și **măsurile economice** pot fi exercitate ca **mijloc de presiune politică**. Dl. Geoană a adăugat că președintele Snegur nu a abordat problema aderării la CSI în cadrul ultimelor convorbiri oficiale purtate la București cu președintele Iliescu.

● Rectificarea bugetului de stat

Guvernul a emis o ordonanță de rectificare a bugetului de stat pe anul în curs. Astfel, bugetul alocat Ministerului Sănătății va crește de la 23,2 miliarde la 87 miliarde lei. De asemenea a fost suplimentat și bugetul pentru Ordinea Publică.

● Prime pentru mineri

Miron Cosma i-a anunțat pe mineri că sîmbătă și duminică greva va fi suspendată pentru sărbătorirea zilei naționale a minerului, urmînd ca ea să fie reluată luni dacă revendicările lor nu vor fi satisfăcute. De ziua lor, **minerii** vor primi niște **prime**, și anume 30 mii lei pentru cei care lucrează la suprafață și 50 mii lei pentru cei din subteran. Aceste sume, a precizat Miron Cosma, vor fi plătite din fondurile sindicatului.

● Miron Cosma coboară nivelul revendicărilor salariale

Într-un comunicat trimis Guvernului referitor la salariile cerute pentru mineri, Miron Cosma a înaintat următoarele propuneri: salariul mediu pentru minerii din subteran să fie de 174.968 lei, iar pentru minerii de la suprafață de 114.468 lei.

JOI 5 AUGUST

● Miron Cosma îl așteaptă pe Iliescu

"Vom aștepta întoarcerea președintelui Iliescu" le-a declarat Miron Cosma minerilor, anunțîndu-i că deja s-a trimis un **fax la Cotroceni** prin care i se cere președintelui să medieze conflictul dintre Executiv și mineri. El a mai spus că nu Guvernul, ci minerii sînt cei care vor decide destinația celor 91 miliarde alocate suplimentar bugetului pentru industria extractivă.

● Dumitru Popescu, ministrul Industriilor, răspunde

Dumitru Popescu, ministrul Industriilor, precizează, într-un comunicat adresat greviștilor, că salariul mediu brut pe care Guvernul este dispus să-l aprobe pentru mineri este de 166.000 lei. În comunicat se mai precizează și destinația subvenției de 91 miliarde lei acordate bugetului industriei extractive.

● Cine l-a invitat pe dl. Seguin

"Este adevărat că dl. Adrian Năstase i-a făcut o invitație oficială d-lui Seguin, la care însă acesta nu a răspuns, în schimb invitația mea a acceptat-o de principiu", a declarat dl. Nicolae Manolescu la conferința de presă a PAC. Dl. Vasile Popovici a afirmat în cadrul aceleiași conferințe de presă că în urma unor discuții purtate la Strasbourg a ajuns la concluzia că României nu numai că nu i s-a propus amplasarea unor baze NATO pe teritoriul ei, dar că nu va obține nici măcar garanții de securitate din partea acestei organizații. Dl. Popovici a declarat că în opinia sa NATO nu dorește să supere Moscova printr-o avansare spre Est.

● Efectele grevei minerilor asupra imaginii României

Dl. Radu Berceanu, deputat PD (FSN), a afirmat la conferința de presă a partidului că o victorie a Guvernului asupra sindicatului minerilor ar avea ca efect domolirea pentru un timp a agitațiilor sindicale, iar pe plan internațional ar putea duce la o reconsiderare favorabilă a imaginii actualei guvernări.

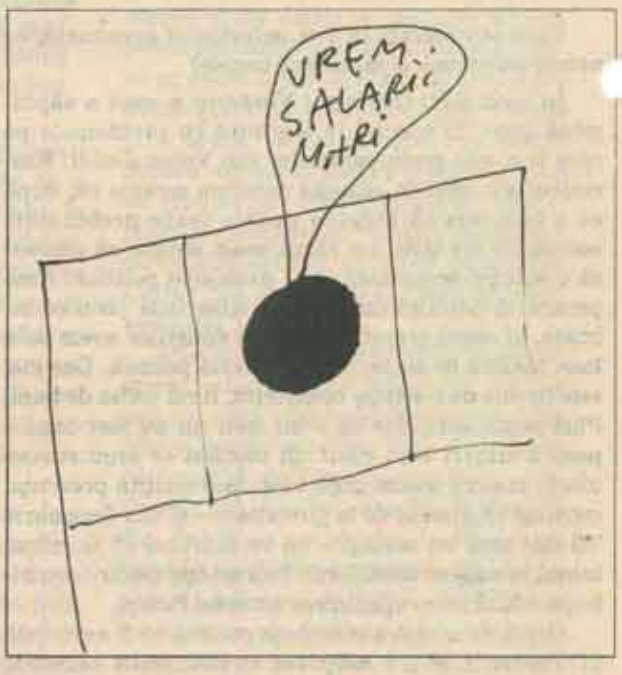

● "Declarația universală a drepturilor minorităților"

Cu ocazia Congresului Umanist European, desfășurat recent la Berlin, delegația Mișcării Umaniste din România a propus elaborarea unei declarații universale privind drepturile minorităților. De menționat că aceasta ar fi prima declarație a unei organizații internaționale în care se fac referiri exprese la drepturile suplimentare de grup și nu la drepturile individuale ale cetățenilor aparținînd unei minorități.

● Demilitarizarea Poliției a fost amînată

Problema spinoasă a demilitarizării Poliției a cunoscut multe intervenții, atît din partea membrilor Comisiei de apărare, ordine publică și siguranță națională, cît și a Ministerului de Interne, dar acum aceasta a fost amînată **de facto**. Demilitarizarea Poliției, condiție indispensabilă pentru aderarea României la Consiliul Europei, este acceptată în principiu de forțele MI, care însă nu par a dori să renunțe la anumite privilegii de care se bucură un cadru militar (grade, soldă etc.).

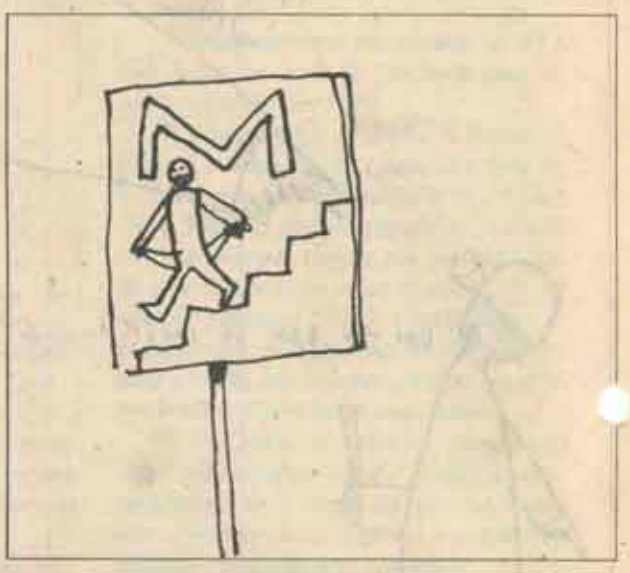

● Sindicatele vor da în judecată administrația Metrorex

Deoarece conducerea Metrorex a trebuit să accepte acordarea indexărilor stabilite de Guvern, dar numai începînd cu luna iulie, Uniunea Sindicatelor Libere din Metrou va acționa administrația în judecată pentru obținerea drepturilor bănești pe perioada ianuarie-iunie 1993. Fiecare salariat

pierdea lunar prin neaplicarea indexărilor circa 40% din salariu.

VINERI 6 AUGUST

● Ion Iliescu le sugerează minerilor să recurgă la greva japoneză

Revenit în ţară din turneul efectuat în America Latină, preşedintele Iliescu a evitat să se pronunţe asupra grevei minerilor din Valea Jiului, dar a sugerat că nu greva este calea de a rezolva disputa şi că eventual ei ar putea recurge la greva japoneză, care nu duce la oprirea lucrului.

● Vasile Bajgyik a suspendat greva foamei

Liderul sindicatelor tehnico-medicale din Bihor a suspendat greva foamei ca urmare a ordonanţei Guvernului prin care bugetul Sănătăţii a fost suplimentat la 87 miliarde lei.

● PRM nu e de acord cu greva minerilor

"Noi credem că această criză provocată de Miron Cosma se va încheia în curînd, fără rezultatele solicitate de mineri" a declarat Dan Ioan Mirescu, deputat PRM, la conferinţa de presă a acestui partid. Tot el a arătat că "Miron Cosma este un foarte mare circar" care atunci cînd vine în Bucureşti stă la hoteluri de lux, iar în Valea Jiului se îmbracă în salopeta apretată pentru a impresiona.

● PSDR respinge ideea sesiunii extraordinare

Constantin Avramescu, deputat PSDR, consideră că sesiunea parlamentară extraordinară propusă de PDSR (fost FDSN) va fi transformată de Putere în capital electoral. "Totul se datorează greşelilor Opoziţiei, pentru că a fost o reală greşeală retragerea Opoziţiei imediat după anularea de către dl. Năstase a sesiunii extraordinare din vară." Oricum, a mai spus dl. Avramescu, sesiunea extraordinară pentru discutarea corupţiei era de actualitate atunci cînd a cerut-o Opoziţia, nu acum – după ce totul a fost discutat şi rediscutat în presă.

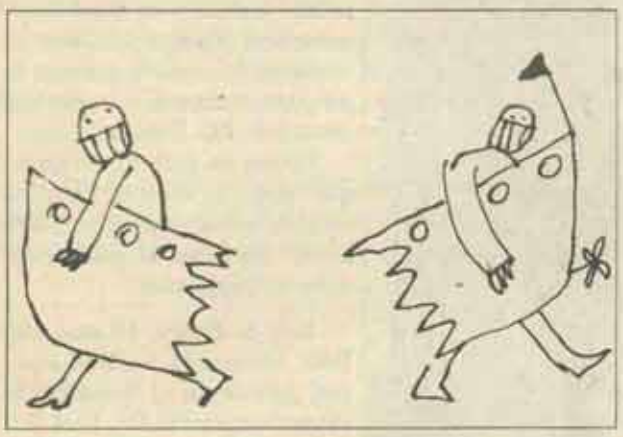

● Justiţia anulează contractul Petromin-Forum Maritime

Tribunalul municipiului Constanţa a anulat prin sentinţă judecătorească contractul dintre Societatea navală Petromin şi compania greacă Forum Maritime, prin care aceasta din urmă ar fi intrat în posesia a trei sferturi din flota comercială românească. Ministerul Transporturilor a întîmpinat cu moderaţie această hotărîre, pe motiv că măsura era previzibilă şi că oricum se renegociază un alt contract ce prevede acordarea dreptului de management firmei greceşti.

● Raymond Luca: "diversiune de proporţii în Valea Jiului"

Deputatul PL-1993 Raymond Luca apreciază că în ceea ce priveşte conflictul de muncă din Valea Jiului, Guvernul Văcăroiu încearcă, printr-o diversiune de proporţii, să abată atenţia opiniei publice de la scandalul declanşat de afacerea Petromin-Forum Maritime şi de la alte dovezi de corupţie şi incompetenţe. El a adăugat că este în posesia unor documente care demonstrează că revendicările sindicatului minerilor sînt absolut justificate.

pe scurt

Miron Cosma, liderul minerilor din Valea Jiului

Mircea Snegur, preşedintele Republicii Moldova

Doi oameni cu subterane

Miron Cosma va intra în şut, noi intrăm în Europa şi Mircea Snegur vrea să intre în CSI

● Preşedintele Snegur anunţă alegeri anticipate

Într-un interviu acordat agenţiei Reuter preşedintele Moldovei, Mircea Snegur, a anunţat că Parlamentul urmează să se dizolve şi să se organizeze alegeri anticipate.

DUMINICĂ 8 AUGUST

● Guvernul solicită suspendarea grevei minerilor

Greva minerilor din Valea Jiului continuă. În replică, Guvernul a dat publicităţii o declaraţie în care, urmare a unor consultări desfăşurate la Bucureşti, se arată că îşi menţine poziţia în această chestiune şi solicită liderilor sindicali să înţeleagă că revendicările lor salariale nu sînt deloc în corelaţie cu realităţile economice.

LUNI 9 AUGUST

● Miron Cosma nu dă înapoi

Liderul minerilor, Miron Cosma, a declarat că greva va continua şi că nu este dispus să dea curs unei eventuale decizii de suspendare a grevei dată de Tribunalul municipiului Petroşani ca urmare a demersului Ministerului Industriilor.

Grupaj realizat de
RALUCA STROE BRUMARIU,
MARIAN CHIRIAC
şi LUCIAN MÎNDRUŢĂ

DECLARAŢIE

În ultima vreme a fost lansată, în special prin presă, o campanie în favoarea reintroducerii pedepsei cu moartea. Această acţiune nu ţine seama nici de rigorile morale, nici de raporturile care există între delincvenţă şi pedeapsă – scăderea delictelor neputîndu-se asigura prin exagerări punitive –, nici de impactul politic al reintroducerii pedepsei capitale. În particular, reintroducerea pedepsei cu moartea sub presiunea opiniei publice, pe fondul lipsei de prestanţă la noi a actului de justiţie, ar transforma-o într-o măsură vindicativă, cu consecinţe greu de evaluat. Acestea sînt motivele datorită cărora Alianţa Civică face un apel cetăţenilor, altor asociaţii şi formaţiuni civice ori politice, de a răspunde printr-un nu ferm amintitei campanii.

Comitetul de Coordonare al Alianţei Civice

5 august 1993

DOSAR „22"

Pentru Italia fascist dovedit, pentru

ADRIAN NICULESCU

Compromiterea unor autorităţi postdecembriste

Într-un număr precedent al Revistei **"22"** (din 29 aprilie 1993) am schiţat un bilanţ al cazului judiciar "Drăgan contra săptămînalului **Panorama**", caz soldat cu înfrîngerea (şi la recursul din faţa Curţii de Apel a tribunalului din Milano) omului de afaceri de origine română I.C. Drăgan şi cu achitarea definitivă a ziaristului Bruno Crimi, acuzat de "calomnie" (15 martie 1993); aminteam în acel articol de cîteva "atestaţii dezvinovăţitoare" obţinute de dl. Drăgan de la Ambasada română din Roma, după Revoluţie, în 1990, şi produse în faţa tribunalului, alături de alte "dovezi de stimă şi preţuire", formulate în termeni mult prea curtenitori, primite din partea unor autorităţi româneşti post-ceauşiste.

Promiteam atunci că asupra lor vom reveni. După recenta, scandaloasa prestaţie TV a d-lui Drăgan, care în mod ploconit a fost intervievat de dl. Emanoil Valeriu (un bun exemplu de ceea ce în Italia se numeşte "interviu în genunchi"!), considerăm că a sosit momentul. În plus, tema ni se pare cum nu se poate mai potrivită, întrucît prezenţa d-lui Drăgan la Televiziunea de stat (ceea ce a suscitat polemici şi în Parlament) constituie încă o probă a legăturilor actualelor autorităţi cu domnia sa. Cu acest prilej ţinem să-i reamintim d-lui Drăgan că la Milano **a pierdut**, nu o dată, ci **de două ori** (şi la recurs!), **procesul** intentat de dînsul prestigioasei reviste – un fapt pe care domnia sa părea a-l fi uitat în cursul prestaţiei TV, deşi fusese chestionat explicit pe acest subiect!

Documentele pe care le prezentăm (plus o fotografie zîmbitoare alături de dl. Iliescu) au fost depuse de dl. Drăgan pe masa judecătorilor încă de la prima instanţă (1990), în scopul evident de a arăta că, departe de a fi fost omul lui Ceauşescu, al Securităţii şi al vechiului regim, cum i se reproşa, iată, el demonstra tribunalului că, dimpotrivă, era cu "noii", cu d-nii Iliescu, Militaru etc. Cu alte cuvinte, îşi va fi spus dl. Drăgan, "ce tot mă acuză «ăia» de colaborationism ceauşist, cînd eu sînt atît de bine văzut de noile autorităţi, încît îmi scriu scrisori frumoase şi se lasă şi fotografiaţi în compania mea!".

Însă nici unul dintre aceste "documente" nu a fost luat în seamă de judecători. Mai mult, atît în prima instanţă cît şi la Apel, ele au fost respinse întrucît, potrivit legislaţiei italiene, atestaţiile scrise (cu atît mai mult cele fotografice!) nu au nici un fel de valoare. Singure contează numai mărturiile ce se depun direct şi nemijlocit în aula tribunalului. Aşa-zisele "probe dezvinovăţitoare" ale d-lui Drăgan n-au avut deci nici un efect, completul de judecată considerîndu-le nule, neavenite şi refuzîndu-le din principiu.

Devenite publice prin producerea lor în faţa tribunalului, înfăţişăm şi noi, pentru prima dată, cititorului român, fără prea multe comentarii, aceste "materiale".

În treacăt fiind spus, vom observa că documentele respective nu poartă numere de înregistrare şi/ori iniţialele dactilografului, cum se cuvine unor declaraţii oficiale (cu atît mai mult dacă sînt destinate unui tribunal!), emise pe hîrtie cu antetul Ambasadei României.

Să credem că dl. Drăgan a produs falsuri?

Să le citim împreună (ordinea aleasă este cea cronologică):

Doc. 1: 19 ianuarie 1990; ambasadorul Constantin Tudor către I.C. Drăgan, calificat drept "Prof. Dr." şi "Preşedinte al Camerei de Comerţ Italo-Române" şi al "Fundaţiei Drăgan"; pe hîrtie cu antetul Ambasadei, fără ştampilă:

Stimate domnule Profesor (scris cu mîna, n.n.),

Am deosebita plăcere să vă trimit alăturat răspunsul de mulţumire al Domnului Ion Iliescu, Preşedintele Consiliului Frontului Salvării Naţionale, la mesajul Dumneavoastră.

Vă rog să primiţi, Domnule Profesor, cele mai distinse salutări,

(semnat) **Ambasador,**
C. Tudor (indescifrabil)

Observaţii:

C. TUDOR este fostul ambasador ceauşist la Roma, încă în funcţie la aproape o lună de la victoria Revoluţiei!

Doc. 2: Ion Iliescu, Preşedintele CFSN către I.C. Drăgan:

Vă mulţumesc pentru mesajul dumneavoastră de adeziune şi sprijin faţă de revoluţia înfăptuită de poporul român pentru instaurarea în ţară a libertăţii şi democraţiei.

ION ILIESCU

Observaţii:

Mesajul d-lui Ion Iliescu nu prezintă nici semnătura autografă, nici data emiterii, nici antet. Poate fi un telex recepţionat la Ambasada din Roma.

Prezentînd acest document drept dovada bunelor legături ale sale cu noile autorităţi, dl. Drăgan poate să se fi făcut vinovat de "abuz de încredere" faţă de preşedintele Ion Iliescu. Într-adevăr, textul de faţă nu este decît un politicos răspuns personal de mulţumire la un precedent mesaj de "adeziune" al d-lui Drăgan faţă de Revoluţie şi nimic mai mult. Nicidecum un document public, cu atît mai puţin unul de prezentat în aula unui tribunal. Totuşi, dl. Drăgan i-a făcut o traducere autentificată şi l-a prezentat ca document judecătorilor.

Fotografie Drăgan-Iliescu. Pe clişeu apare data (3 aprilie 1990). Face parte dintr-un set înaintat tribunalului, care mai cuprinde şi alte poze de la o manifestaţie a lui Iliescu (probabil la Lugoj, oraşul lui Drăgan), din aprilie 1990. Şi acest obicei, de a te prevala de fotografii, se poate încadra în categoria "abuzului de încredere" despre care aminteam.

Doc. 3: 24 ianuarie 1990, ambasadorul C. Tudor către dl. I.C. Drăgan, calificat în acelaşi mod ca în **Doc. 1**; pe hîrtie cu antetul Ambasadei române din Roma, fără ştampilă:

Stimate Domnule Profesor (scris tot cu mîna, n.n.),

Am onoarea şi deosebita plăcere să vă trimit alăturat scrisoarea domnului General de armată Nicolae Militaru, ministrul apărării naţionale a României, ca răspuns la mesajul Dumneavoastră.

Vă rog să primiţi, Domnule Profesor, expresia înaltei mele consideraţii,

(semnat) **Ambasador,**
C. Tudor (indescifrabil)

Observaţii:

La 24 ianuarie, fostul ambasador ceauşist C. Tudor nu fusese încă retras, 32 de zile după Revoluţie!

Doc. 4: Generalul N. Militaru către dl. I.C. Drăgan:

M-am bucurat să găsesc în cuvintele ce mi le-aţi adresat exprimarea sinceră a unui bun român care, deşi departe de ţară, a fost şi este, mai ales în aceste clipe istorice de un tragism înălţător, alături de noi, trimiţînd un gînd de admiraţie oştirii române ce a dat, alături de popor, grele jertfe de sînge pentru înfrîngerea tiraniei ceauşiste şi izbînda Revoluţiei din Decembrie.

Cu satisfacţia că în momentele cele mai grele ale naţiei noastre fiii ei, oriunde s-ar găsi, nu uită să simtă şi să gîndească româneşte, vă transmit calde mulţumiri pentru gestul ales pe care l-aţi făcut.

Noi ne exprimăm convingerea că veţi fi în continuare alături de noi în opera de reconstrucţie a patriei, de reafirmare a prestigiului ei internaţional.

(semnat, indescifrabil, General de Armată Nicolae Militaru, Ministrul Apărării Naţionale al României)

Observaţii:

Ca şi în cazul mesajului d-lui Ion Iliescu, documentul generalului Militaru este nedatat şi redactat pe hîrtie fără antet; în schimb, prezintă semnătura autografă a emitentului. A se observa stilul ultrareverenţios, precum şi încercările de a-i conferi textului un oarecare lirism, ceea ce nu era cazul în mesajul sobru al preşedintelui Iliescu. Observaţiile în legătură cu "abuzul de încredere" şi cu utilizarea improprie a unei scrisori de răspuns la un mesaj de felicitare, făcute pentru **Doc. 2** (de la dl. Ion Iliescu), pot fi valabile şi în cazul **Doc. 4** de la generalul Nicolae Militaru, cu toate implicaţiile pe care acestea le ridică pe plan uman şi comportamental pentru dl. I.C. Drăgan.

Graba cu care dl. Drăgan, "ceauşist" notoriu, vrea să "se pună bine" cu noile oficialităţi trimiţîndu-le "adeziuni" este foarte semnificativă şi deloc întîmplătoare.

Doc. 5: Roma, 16 mai 1990; Gh. Iuliu Gheorghiu, însărcinatul cu afaceri ad-interim al României la Roma către Stimabilul Dr. Prof. I.C. Drăgan (originalul în limba italiană, traducerea noastră):

Stimate Doctore Drăgan,

Ca urmare a cererii Dvs. de informaţii în legătură cu scriitorul Traian Filip, Vă confirm că nu reiese că acesta ar fi făcut parte din Securitate, nici că ar fi urmărit pentru aceasta în România sau în străinătate, nici că ar exista proceduri penale de vreun fel împotriva acestuia.

Vă rog să acceptaţi salutările mele cele mai distinse,

(semnat, Însărcinat cu afaceri a. i. Gh. Iuliu GHEORGHIU)

Observaţii:

Documentul este redactat pe hîrtie cu antetul Ambasadei române din Roma, este semnat autograf şi este singurul document care prezintă ştampila Ambasadei române din Roma, dintre cele produse de către dl. Drăgan. De notat adresarea mai puţin ceremonioasă către dl. Drăgan, calificat în scrisoare "numai" ca "Dr. Prof.".

Gh. Iuliu Gheorghiu, semnatarul scrisorii, este un fost prim-secretar ceauşist de ambasadă în Maroc, care după Revoluţie, la rechemarea fostului ambasador comunist C. Tudor, a ocupat îndelung funcţia de şef al Misiunii diplomatice române de la Roma, cu rang de

DOSAR „22"

România "un prieten": Iosif Constantin Drăgan

Stimate domnule prof.dr. Iosif Constantin Drăgan,

M-a bucurat să găsesc în cuvintele ce mi le-ai adresat exprimarea sinceră a unui bun român, care, deşi departe de ţară, a fost şi este, azi ales în aceste clipe istorice, de un tragism înălţător, alături de noi, trimiţînd un gînd de admiraţie oştirii române ce a dat, alături de popor, grele jertfe de sînge pentru înfrîngerea tiraniei ceauşiste şi izbînda Revoluţiei din decembrie.

Cu satisfacţia că în momentele cele mai grele ale naţiei, ai tăi fii ai, oriunde s-ar găsi, nu uită să stea şi să gîndească româneşte, vă transmit calde mulţumiri pentru gestul ales pe care l-aţi făcut.

Ne exprimăm convingerea că veţi fi în continuare alături de noi în opera de reconstrucţie a patriei, de reafirmare a prestigiului ei internaţional.

General de armată NICOLAE MILITARU
ministrul apărării naţionale al României

Însărcinat cu afaceri. Din decembrie 1991 ocupă funcţia de ambasador al României pe lîngă Vatican.

Dl. Traian Filip, emul şi apropiat al d-lui I.C. Drăgan, trăieşte de mai mulţi ani la Milano şi s-a remarcat recent printr-un "frumos" eseu despre idolul său, publicat în **România Mare** din 5 martie 1993, pe trei pagini întregi, şi intitulat sugestiv "În apărarea marelui patriot român I.C. Drăgan". Păcat că italiana cu care îşi împăunează citatele este găunoasă. Cît despre veridicitate...

Prezentat cu multă insistenţă la audienţele procesului cu **Panorama**, documentul a fost respins de Curte, printre altele şi cu argumentul că dl. însărcinat cu afaceri nu putea avea informaţii de acel gen din simplul motiv că, oficial, arhivele Securităţii şi documentele sale nu fuseseră (la data redactării scrisorii, 16 mai 1990, dar nici în prezent) nicicum accesibile. Dl. însărcinat cu afaceri nu avea deci de unde lua legal astfel de informaţii, drept pentru care nu putea elibera nici asemenea certificate!

Doc. 6: Roma, 21 septembrie 1990; Gh. I. Gheorghiu, însărcinatul cu afaceri al României la Roma, către stimabilul Prof. I.C. Drăgan (text în limba italiană, trad. n.).

Domnului
Prof.Dr. IOSIF CONSTANTIN DRAGAN
Preşedintele Camerei de Comerţ
Italo-Române şi al
Fundaţiei Europene DRAGAN
Milano

VĂ mulţumesc pentru mesajul dumneavoastră de aderiune şi sprijin faţă de revoluţia înfăptuită de poporul român pentru instaurarea în ţară a libertăţii şi democraţiei.

ION ILIESCU
Preşedintele
Consiliului Frontului Salvării
Naţionale

Stimate (Domnule, n.n.) Profesor,

În cele ce urmează am onoarea să repet şi pe această cale că, la sosirea mea la Roma în calitate de însărcinat cu Afaceri ad-interim al României în Italia, am fost informat de către fostul ambasador român ca şi de către alţi membri ai Ambasadei române de la Roma că, în urmă cu mai bine de cinci ani, de la Bucureşti s-au primit instrucţiuni exprese de a se înceta orice fel de legătură cu Dvs., deoarece conducerea de atunci a Statului hotărîse să deveniţi o "persona non grata".

Am făcut cunoscut acest fapt şi participanţilor la Adunarea Generală a Camerei de Comerţ italo-române, care a avut loc la Milano, la data de 25 mai 1990.

Profit de ocazie, Stimate Domnule Profesor, pentru a Vă reînnoi expresia celei mai înalte consideraţii ale mele,

(semnat, Însărcinat cu afaceri a.i., Gheorghe Iuliu GHEORGHIU)

Observaţii:

Ne aflăm în faţa celui mai interesant (şi mai ales scandalos!) document din seria produsă tribunalului de către dl. Drăgan. Emiţînd astfel de declaraţii, dl. însărcinat cu afaceri îşi depăşeşte în mod evident atribuţiile. Într-adevăr, domnia sa nu numai că nu era în Italia la vremea la care face trimitere atestaţia aceasta hilară de "bună purtare", şi deci nu avea de unde cunoaşte faptele, dar ea se bazează exclusiv pe afirmaţiile unor terţe persoane (este vorba, după toate probabilităţile, despre îndoielnice figuri de "diplomaţi" ceauşişti pre-Revoluţie), printre care "Tov." C. Tudor, ultracompromisul ultim "ambasador" al lui Ceauşescu "din vremea ciumei", cum ar spune un cunoscut scriitor ieşean.

Cît priveşte rizibila afirmaţie despre faptul că dl. Drăgan ar fi devenit din 1985 "persona non grata" sinistrului regim, vom aminti doar faptul că în 1988 una dintre publicaţiile d-lui Drăgan exalta opera de demolare a Bucureştiului întreprinsă de fostul "Conducător iubit". În astfel de condiţii, greu de crezut ca domnia sa să fi fost indezirabil la Bucureşti.

Declaraţia d-lui Gh. I. Gheorghiu sfidează însă bunul-simţ!

Documentul este emis pe hîrtie cu antet, semnat autograf, însă fără ştampilă (cum avea documentul Nr. 5 din 16 mai 1990).

De notat stilul foarte reverenţios, în ciuda unei formulări de adresare mai sintetice: simplul "Prof."!

Aici se încheie, după ştiinţa noastră, seria de documente diplomatice româneşti înaintate de dl. Drăgan tribunalului, documente ce se află atît la judecători cît şi în cabinetul de avocaţi "D'Ajello", care a asigurat apărarea revistei **Panorama** şi a ziaristului în cauză.

Ele demonstrează o gravă ingerinţă a unor autorităţi post-ceauşiste (în special Ambasada) în treburile justiţiei unui stat de drept, în speţă Italia, şi o încercare de influenţare a acestei justiţii. Tentativa a eşuat.

Fie deznodămîntul procesului de la Milano şi înfrîngerea fără drept de apel la nivel penal a d-lui Drăgan un avertisment pentru cine, din noua Putere a statului român, ar mai fi dornic să cauţioneze (aviz Televiziuniil) un astfel de personaj!

La toate acestea, fie-mi îngăduită şi o mărturie personală, făcută publică pentru întîia oară: către sfîrşitul lunii februarie mă aflam în cabinetul de avocaţi, cercetînd cu avocata apărării, d-na Francesca Fuso, documentele procesului în vederea apelului ce era iminent. La un moment dat, avocata Fuso a dorit să verifice dacă efectiv fostul ambasador ceauşist C. Tudor se mai afla încă în funcţie pe 24 ianuarie 1990. Am hotărît atunci să-l întrebăm pe noul ambasador la Roma, dl. Valeriu Vieriţă. Domnia sa nu a părut prea încîntat de telefonul primit, a răspuns cam în doi peri, vizibil agasat, confirmîndu-ne, totuşi, veridicitatea faptului. Dat fiind că avocata îl anunţase pe ambasador că în încăpere mă aflam şi eu, am crezut de cuviinţă să-l salut, mai ales că avusesem prilejul să-l întîlnesc în cîteva ocazii, de genul referendumului constituţional din 8 decembrie 1991, cînd fusesem delegat CDR la urna de la Ambasadă. N-a apucat avocata să-i spună bine că şi eu voiam să-i adresez două vorbe (de curtoazie!) şi să-mi treacă receptorul în mînă, că dl. ambasador ne-a şi trîntit, cum se spune, telefonul în nas. Multe clipe în şir, eu şi avocata am rămas sideraţi... Ce vrea să însemne o astfel de purtare? De remarcat că dl. Vieriţă a fost în ultimii cinci ani ai regimului Ceauşescu directorul Băncii italo-române de la Milano...

Cel mai recent, cu ocazia unei întîlniri economice italo-române sub auspiciile BIRD-Londra şi ale Camerei de Comerţ a Lombardiei de la Milano, de la începutul lui iulie curent, acelaşi domn ambasador Vieriţă nu s-a sfiit nicidecum să-şi afişeze public cele mai bune relaţii cu dl. Drăgan...

Şi unde mai pui masa "între prieteni" cu care dl. Gh. Iuliu Gheorghiu, semnatarul ruşinoaselor "dezvinovăţiri" de mai sus, şi-a sărbătorit numirea ca ambasador în Vatican şi la care şi "omul nostru" era invitat!...

Dar prezenţa d-lui Drăgan, în decembrie 1991, la redeschiderea "Accademiei di Romania" de la Roma, în prezenţa primului-ministru al vremii, dl. Theodor Stolojan? D-na Zoe Dumitrescu-Buşulenga, directoarea venerabilei instituţii, ne-a asigurat că persoana se auto-poftise, ceea ce, cunoscînd năravurile personajului, este verosimil. Credem şi-n sinceritatea directoarei, şi-n realitatea antipatiei sale mărturisite nouă pentru omul în cauză. Dar, atunci, să nu se fi găsit nimeni care să-i reamintească compromiţătorului individ că acum este, într-adevăr, "persona non grata" şi să-l îndrume degrabă spre cea mai apropiată ieşire?...

Exemplele, evident, ar putea continua. Dar ne oprim aici. Deocamdată.

N.B. Cópii după documentele de mai sus au fost înmînate de noi, spre cunoştinţă, după închiderea procesului, la sfîrşitul lunii martie, conducerii Ministerului Afacerilor Externe, personal d-lui subsecretar de stat Adrian Dohotaru.

Reproducem, după ştirea noastră, pentru prima oară în ţară, coperta revistei fasciste italiene (titlul şi simbologia nu mai lasă spaţiu îndoielilor) "Cuceriri ale Imperiului" (despre care aminteam în articolul din 29 aprilie), organ al sindicatelor mussoliniene, şi care a publicat în 29 noiembrie 1940 articolul prolegionar al d-lui Drăgan intitulat sugestiv **"Mistica legionarilor lui Codreanu"**. Acelaşi articol, dar tipărit diferit, cu litere mari şi cu rînduri puţine pe pagină, astfel încît două pagini strînse să devină 11 (doar ştim că dl. Drăgan e un bun negustor – şi-a vîndut marfa de două ori), a fost imprimat ulterior sub formă de broşură, cu coperţi verzi şi simbolul Gărzii de Fier (gratiile!) pe copertă, însă cu titlul schimbat: **"Crimpeie din doctrina legionară – Corporativismul românesc"**. Broşura a fost probabil "lansată" ca material propagandistic cu ocazia vizitei generalului Antonescu la Roma, din noiembrie 1940. Pe vremea aceea, viitorul mareşal era încă "nedivorţat" de Gardă şi şef al recent autoproclamatului "Stat Naţional-Legionar", cum vremelnic s-a numit România. Broşura de 11 pagini este cea care circulă fotocopiată şi în ţară (de curînd tradusă şi de Expres); acest material care s-a dovedit fundamental în înfrîngerea d-lui Drăgan la apelul procesului cu **Panorama** a fost descoperit de noi în Biblioteca Universităţii Catolice de la Milano (v. ştampila). Este un document rarissim, deoarece se pare că dl. Drăgan a avut grijă să-l facă să dispară mai de peste tot.

H.-R. PATAPIEVICI

Dincolo de sofism: la dreapta sau la stînga?

"Nu sînt nici de dreapta, nici de stînga; sînt inteligent." (Paul Reynaud)

Dreapta clasică este tradiţionalistă şi monarhică

Stînga clasică este liberală şi parlamentară

Ca aproape toate lucrurile care au răscolit lumea, şi distincţia politică dreapta/stînga s-a născut, pominal vorbind, dintr-o întîmplare. În Constituanta franceză din August 1789, cei aflaţi la dreapta preşedintelui erau împotriva radicalismului revoluţionar, în timp ce "Domnii de la stînga" se pronunţau împotriva deja Vechiului Regim. Această repartiţie geografică aleatoare acoperea diferenţe de convingeri care erau, firește, foarte profunde. Astfel, de-a lungul secolului XIX francez, distincţia dintre dreapta şi stînga rezulta, între altele, din poziţia faţă de chestiunea constituţională: stînga era pentru republică şi împotriva monarhiei, iar dreapta era împotriva Revoluţiei Franceze şi pentru ordinea de stat a monarhiei ereditare. Nu mai puţin, stînga acelui timp era liberală şi parlamentară, iar dreapta era conservatoare şi autoritară. Obţinem astfel una dintre formulele clasice ale distincţiei care ne interesează. De o parte dreapta tradiţională, caracterizată prin susţinerea ordinii istorice în stat, prin cultul ierarhiei, religiei şi rînduielii strămoşeşti, dreaptă care, chiar şi cînd a dispreţuit religia, a venerat întotdeauna instituţia monarhică. De cealaltă parte stînga clasică, moştenitoare a cosmopolitismului secolului XVIII, caracterizată prin susţinerea autorităţii republicii, prin egalitarism, anticlericalism şi încredere în progresul intelectual şi social al naţiunii. Una din expresiile fericite ale stîngii clasice a fost liberalismul francez al secolului XIX. Fixat la început de Doamna de Staël în opoziţie, în timpul Imperiului, sub Restauraţie curentul liberal atinge forma sa tipică, încarnat de oameni precum B. Constant, Béranger, Royer-Collard: antimonarhic, antinobiliar şi anticatolic, acest liberalism profesează cu eleganţă şi scepticism valorile raţionalismului, relativismului şi eclectismului. El ridică parlamentarismul şi compromisul politic la rangul de politică de guvernare, punînd egalitatea condiţiilor ca premisă pentru afirmarea superiorităţii elitelor sociale. După catastrofa din 1870, liberalismul francez se identifică cu apărarea, fanatică uneori, a Republicii.

Emoţia de dreapta prin excelenţă este pietatea pentru rînduiala strămoşilor

Stînga se emoţionează pentru reconstruirea societăţii potrivit egalităţii

În această etapă, noţiunile polare de dreapta şi de stînga sînt mai degrabă etice, produse ale unui **ethos** specific, decît politice. Şi anume, în timp ce ethosul de dreapta pune legitimitatea strămoşilor şi rînduiala la originea oricărei conduite sociale **drepte**, ethosul stîngii pleacă din emoţia produsă de ideea de a reconstrui societatea potrivit raţiunii, adică punînd la rădăcina alcătuirii sociale egalitatea şi emanciparea. Emoţia tipică pentru dreapta clasică este pietatea pentru **rînduială**. Dimpotrivă, stînga îşi extrage patosul din emoţia faţă de **proiectul** redefinirii societăţii potrivit raţiunii, care, în concepţia ei, pretinde egalitatea. Ajungem astfel la o nouă redefinire a celor două noţiuni polare. Hélène Ahrweiler făcea undeva observaţia că termenul "democraţie", inventat de greci, şi care la origini însemna luarea deciziei şi a responsabilităţii de către **demos** în interiorul cetăţii, ajunsese să desemneze în lumea Bizanţului preluarea puterii de către popor, adică anarhia. Democraţiei, în care epoca bizantină vedea răzmeriţa egalitară, i s-a opus cuvîntul-cheie **taxis**, pe care noi l-am traduce azi prin "rînduială" (rang, ordine). Evident, în aceşti termeni globali, vechii greci erau de stînga iar Bizanţul promova nişte valori politice de dreapta.

Naţionalismul nu este nici de dreapta, nici de stînga

Să încercăm acum flexiunea anumitor termeni cheie faţă de polarele dreapta/stînga. Bunăoară **naţionalismul**. Este naţionalismul de dreapta ori de stînga? Să remarcăm, mai întîi de toate, că ideea de unitate colectivă se naşte din antagonismul faţă de un agresor sau faţă de o clasă de valori. Un exemplu: sentimentul naţional în Franţa se naşte în doi timpi: mai întîi, el rezultă din instigarea monarhiei **contra** duşmanului ereditar englez; apoi, din instigarea burgheziei revoluţionare, în **contra** Vechiului Regim şi a monarhiei. Avem deja două sentimente naţionale foarte diferit întemeiate: primul, fundat în legitimitatea rînduielii strămoşeşti, poate da naştere unui naţionalism de dreapta; al doilea, legitimat prin răsturnarea inegalităţii şi abuzului, corespunde conţinutului unui naţionalism de stînga, care pune ca principiu al sentimentului său noţiunea de Naţiune-Stat-Republică. Din punct de vedere istoric, primul naţionalism european este liberal şi romantic, deopotrivă umanitar, mistic şi popular, fiind, prin urmare, pe de-a-ntregul de stînga (Michelet, Manzini, C.A. Rosetti etc.). Odată cu boulangismul şi cu afacerea Dreyfus, naţionalismul devine xenofob, antiparlamentar, elitist, uneori legitimist, întotdeauna cultivînd veneraţia faţă de sol, de sînge şi de virtuţile înrădăcinării (Barrès, Maurras, Iorga etc.). Trăgînd linia, putem afirma că, date fiind valorile cardinale ale naţionalismului (Statul-Naţiune este un principiu spiritual care pretinde reinterpretarea istoriei; este o matrice adăpostind universalitatea tuturor valorilor, reflectată în secol prin unitate etnică, lingvistică, socială şi politică), el poate fi concesionat atît la dreapta, cît şi la stînga, întrucît notele sale pot fi făcute proprii ambelor noţiuni, cu egală îndreptăţire (sau deopotrivă de abuziv).

Dreapta şi stînga în secolul XX sînt strîns legate de aberaţiile totalitare numite fascism şi comunism

Să vedem acum care a fost evoluţia înţelesului noţiunilor de dreapta şi de stînga în secolul XX. Reamintesc că diferenţa clasică dintre dreapta şi stînga, în secolul XIX, fusese dată de locul în care fiecare situa legitimitatea: în **rînduiala** bazată pe tradiţia strămoşilor, pentru dreapta, sau în **ordinea** construită de om prin instituirea egalităţii democratice, pentru stînga. Clivajul dintre cele două opţiuni se mută, din zona diferenţei între **rînduială moştenită** şi **ordine construită**, în zona diferenţei dintre cele două experienţe politice radicale pe care le-a cunoscut secolul nostru, şi anume fascismul şi comunismul. Cum uzajul este de a spune că primul este un totalitarism de dreapta iar al doilea este un totalitarism de stînga, cred că este normal să căutăm noul sens al distincţiei dintre dreapta şi stînga în diferenţa dintre fascism şi comunism.

Să începem cu fascismul, şi anume cu ceea ce respinge. El denunţă democraţia parlamentară, individualismul, umanismul şi lupta de clasă, împotriva căreia propune economia corporatistă. Contrar clişeelor în vigoare, care pretind că fascismul este "dictatura pe faţă, teroristă, a capitalului financiar" (I.V. Stalin), el a fost mereu o mişcare revoluţionară şi de mase **în mod esenţial antiliberală**. Ajuns la putere în Italia prin marşul asupra Romei (28 octombrie 1922), el a instaurat cultul Statului atotputernic, foarte popular, şi a suscitat un bizar entuziasm prin militarizarea tineretului. Mussolini a lansat teza, de extracţie pur populistă, potrivit căreia Statele proletare sînt exploatate de cele bogate. Ducele a fost sprijinit de clasa mijlocie şi de ţărănime şi acest suport nu a fost o particularitate italiană: fascismul norvegian a fost sprijinit de muncitori, iar cel românesc de ţărani. Întemeierea emoţională a fascismelor era dată de credinţa că dezordinea egoistă a lumii va putea fi înlăturată printr-un nou tip de Stat, statul totalitar, care va instituţionaliza dictatura, eliberînd energiile risipite de haosul lumii moderne, şi anume uzînd de autoritatea Conducătorului, de ordinea industriei moderne şi de înlocuirea

capitalismului prin economia corporatistă. Trebuie menţionat că, spre deosebire de nazism, care se rezumă în esenţă la două principii isteric executate: **Führerprinzip** şi **Gegenreich** (adică teoria dominării Evreului de către Arian), fascismul nu a creat lagăre de concentrare şi nu şi-a exterminat adversarii, iar rasismul este cel mai adesea absent din formula sa doctrinală.

Comunismul este şi el la fel de anticapitalist şi de anti-individualist ca şi fascismul. Şi el crede că soluţia la criza lumii moderne (i.e., catastrofa din 1914, interpretată de mulţi ca sfîrşitul lumii liberal-democratice) sînt centralizarea şi instituirea unei ierarhii stricte în cadrul unui Stat atotputernic, chemat să conducă prin politizarea totală a vieţii publice şi prin colectivizarea vieţii individuale. Comunismul a aplicat în viaţa cotidiană cele trei principii ale utopiei sociale: 1) fiecare **este obligat** să contribuie la utilitatea publică; 2) **luarea în grijă** de către Stat a indivizilor, care îi ocupă, îi întreţine şi aşa mai departe; 3) proprietatea privată este răul absolut. Din aceste trei principii rezultă comunizarea tuturor bunurilor, rezultă egalitatea prin tutelare (nu prin eliberare) şi, în fine, rezultă abolirea proprietăţii private.

Fascismul şi comunismul sînt deopotrivă anti-individualiste, anti-capitaliste, strict ierarhice, venerează Statul, sînt conservatoare politic şi retrograde economic

Ele diferă numai prin poziţia faţă de proprietatea privată şi prin apetitul sangvinar

Acum, ce observăm cînd comparăm fascismul şi comunismul? Amîndouă pornesc de la un diagnostic al lumii identic: capitalismul trebuie distrus, individualismul este răul care roade civilizaţia modernă, sensul istoriei constă în eliberarea maselor muncitoare. Din punct de vedere politic, soluţiile oferite de comunism şi de fascism sînt, încă o dată, identice: Stat atotputernic, cultul Conducătorului, centralizare, ierarhie strictă, instituţionalizarea economiei de comandă, monopolul asupra vieţii publice şi politizarea vieţii private. În privinţa discursului populist, ambele l-au ţinut în exces. Cît priveşte sprijinul de mase, atît fascismul, cît şi comunismul au fost amplu sprijinite, ca multe alte dictaturi populiste. Economic, soluţia anticapitalistă comunistă a fost mai radicală: ea a omogenizat complet producătorii, rupîndu-i ireversibil de unealta producţiei lor. În acest sens, comunismul este economic mai retrograd decît fascismul: politic vorbind, amîndouă sînt, odată ajunse la putere, la fel de conservatoare şi de reacţionare. Cu o menţiune, importantă: spre deosebire de fascism, ale cărui crime sînt, ca să spun aşa, artizanale, comunismul depăşeşte în monstruozitate, prin zecile de milioane de victime pe care le-a făcut, chiar şi isteria sîngeroasă a naziştilor. Dacă fasciştii au ucis cu armele de mînă, cred că nu este greşit să afirm că naziştii şi comuniştii au exterminat industrial, cu ajutorul uzinelor de produs moarte. Este motivul pentru care injuria "comunistule!" mi se pare mai gravă decît înjurătura "fascistule!". Însă capriciul istoriei a vrut ca fasciştii să aibă o presă mai proastă decît comuniştii.

Dreapta şi stînga, la sfîrşitul secolului XX, sînt accente în cadrul singurei opţiuni politice care nu a ucis niciodată: liberalismul

Concluzia acestei comparaţii e derutantă: în presupoziţiile, ca şi în aproape toate soluţiile lor, fascismul şi comunismul sînt identice. Care este atunci deosebirea dintre dreapta şi stînga, azi? Întîi, să lămurim de ce s-a încetăţenit uzanţa de a spune că dictatura comunistă este de stînga şi nu de dreapa. Motivul e simplu: stînga este în mod tradiţional egalitară (şi, firește, democratică), iar comunismul a egalizat în mod radical totul, la nivelul mizeriei de fond (cum am spus deja, o egalizare prin tutelare, nu prin eliberare). În schimb, fascismul, în ciuda soluţiei pur totalitare, a tolerat acele elemente de neomogenitate socială, care erau celulele economice corporatiste. Astfel, fascismul nu a confiscat niciodată proprietatea, ceea ce a făcut ca tipul de personalitate socială legată de proprietatea privată să se conserve. Mai puţin radical decît comunismul, fascismul este, prin aceasta, "mai uman". Or, paradoxul este că tocmai prin această trăsătură fascismul este de dreapta! Ajungem astfel la concluzia că distribuţia accentelor pe care secolul XIX o adusese peste binomul dreapta/stînga se găseşte, în secolul XX, inversată. Pentru mine, acesta este un semn clar că noţiunile de dreapa şi de stînga, azi, după inversiunea de sens produsă de monstruozităţile totalitare, **şi-au pierdut înţelesul**. Dacă le aplicăm la vechile realităţi ale secolului XIX, ele şi-l păstrează. Dar aplicate la cele noi, înţelesurile se destramă din nou. Să luăm un exemplu. Este uzual să se spună că stînga modernă este pentru un capitalism dirijist, bazat pe naţionalizări limitate şi pe un control centralizat al politicii sociale. În schimb, dreapta pare a desemna opţiunea potrivit căreia politicul nu are a interveni în sfera economicului (capitalism liberal), proprietatea privată este motorul progresului economic, iar politica socială rezultă din generalizarea ei. Astfel spus, stînga admite preeminenţa colectivităţii asupra individului, în timp ce dreapta o recuză, statuînd raportul invers. Dar, dacă este aşa, atunci dreapta este umanitară, progresistă şi anti-ierarhică, în timp ce stînga este conservatoare, adormită în cultul Statului-dirijor şi aşa mai departe.

Pînă la urmă, azi, decesul binomului dreapa/stînga este consecinţa morţii relative a ideologiilor şi, în mod decisiv, rezultatul revenirii majorităţii statelor europene la ideile liberalismului democratic. Astăzi, ceea ce **eventual** am mai putea numi dreapta şi stînga desemnează două atitudini, care diferă numai prin accent, în cadrul unei atitudini filosofice care admite atît valoarea de neînlocuit a individualismului, cît şi virtuţile epistemologice ale capitalismului.

Viaţa secretă a ACADEMIEI V

După decembrie 1989 ne-am concentrat (din motive evidente) asupra neîmplinirilor şi nu asupra cîştigurilor revoluţiei. Autonomia universitară, un anumit grad de independenţă a institutelor Academiei au însemnat o evoluţie în domeniul instituţiilor de elită, oferind acestora posibilităţi de neimaginat anterior, deşi departe de a fi fructificate. Se putea spera, în timp, la o victorie lentă a formelor asupra conţinutului. Iată însă, procesul de restauraţie ne pune astăzi în faţa urgenţei, nu de a ameliora, ci de a salva ceea ce fusese acum trei ani cîştigat. Mai este nevoie de argumentat că nici un avantaj de moment nu poate egala, pentru oamenii de ştiinţă, de cultură, pentru artişti, beneficiul de lungă durată al demnităţii profesionale? Reacţiile la ancheta revistei despre care am aflat, împreună cu intervenţiile pe care le publicăm în continuare, sugerează că un număr de jocuri esenţiale se vor purta nu în Valea Jiului, ci pe culoare care duc, de obicei, în biblioteci.

Dr. IOAN C. ROMAN

Academia Română – For cultural-ştiinţific suprem sau citadelă a comunismului?

Informaţiile despre "viaţa secretă" a Academiei Române, publicate în revista "22", nr. 27 şi 28/1993, mi-au întărit convingerea, pe care mi-o formasem în calitate de fost cercetător la unul din institutele pendinte de Academie, anume că în bună parte sau în majoritate această onorabilă instituţie este formată din nostalgici activi ai comunismului, unii chiar foarte agresivi. Şi nu este de mirare să fie aşa, dacă ne amintim că după 1948 membrii Academiei au fost aleşi sau numiţi cu aprobarea lui Iosif Chişinevschi, Mihai Roller, Leonte Răutu, Miron Constantinescu şi Elena Ceauşescu.

Căutînd în cataloagele marilor biblioteci numele unor foşti sau actuali membri ai Academiei, acestea nu apar deloc, ceea ce înseamnă că nu au scris nici un rînd. Unii apar cap de listă, în colaborare cu alţi 5-10, ca autori ai unor cursuri universitare şi pe ici-colo cîte un studiu independent.

Alţii apar cu "lucrări" de nivelul unui culturnic raional. Iată, de exemplu, dl. acad. V.D. Mârza, fost ilegalist, fost ministru al Sănătăţii, fost profesor universitar şi fost preşedinte al Filialei Iaşi a Academiei Române, dar mai ales fost specialist în demascarea duşmanului de clasă chiar şi în rîndul femeilor de serviciu, lasă posterităţii următoarea operă, identificabilă la Biblioteca Centrală Universitară din Iaşi:

1) "Îndrumări de felul (sic!) cum trebuie să lucreze Comitetele de Cruce Roşie", Bistriţa, 1956, 14 p.;

2) "Profesorul Vasile Ciurea" (extras) pp. 281-287 (fără editură şi fără an);

3) "Morfologia viteluşului", colab. cu E. Teodorescu, Ed. Acad. RPR, 1958, 90 p.;

4) "Darwin şi creaţionismul"*), SRSC, 1959, 60 p.;

5) "Medicii darwinişti români şi contribuţia lor la dezvoltarea medicinii", în vol. "Darwinismul şi problema evoluţiei în biologie", Bucureşti, Ed. Acad. RPR, 1960, pp. 2-30;

6) "Dare de seamă asupra celui de al 56-lea Congres al Asociaţiei anatomiştilor de limbă franceză" în "Morfologia normalului şi patologicului, vol. 16, nr. 5, 1971", în colaborare cu C. Dinulescu şi Şt. Niculescu (nu se menţionează numărul de pagini).

Cu "îndrumări de felul", o conferinţă SRSC, o dare de seamă şi "alte colaborări", dl. V.D. Mârza primeşte de aproape patru decenii indemnizaţia de academician, başca pensia de ilegalist, de fost ministru etc., pe cînd bătrînii de la fostele CAP-uri abia primesc, dacă primesc, la cîteva luni, cîte 500-1.000 lei.

Revenind la cele publicate în revista "22", ar fi trebuit să ne aşteptăm mai demult ca dl. preş. Mihai Drăgănescu să lupte pentru a reinstaura modelul dictaturii bolşevice în Academie. Decretul nr. 5, din ianuarie 1990, pentru reorganizarea Academiei, stipulează **dreptul Adunării Generale a Academiei** de a "exclude din rîndurile sale pe acei membri care au desfăşurat activităţi potrivnice intereselor ţării şi poporului român, dovedite şi recunoscute public" (op. cit, p. 7).

Dar acest "drept" a fost confiscat de către dl. preş. Mihai Drăgănescu. Sub conducerea sa, Prezidiul Academiei a decis că o atare excludere se poate face numai pe baza unui proces juridic, în faţa unui tribunal etc. De ce această interpretare? Oare Adunarea Generală nu-şi putea da seama, mai repede decît un tribunal oarecare, că un individ ca Roller şi alţii de teapa lui nu pot sta alături de Hasdeu, Haret, Iorga, Onciul etc., etc.? Oare va mai fi vreun proces juridic pentru condamnarea lui Roller? Firește că nu! Interpretarea dată acelui decret, sub conducerea d-lui Mihai Drăgănescu, a avut un singur scop: să-i protejeze pe membrii Academiei, decedaţi sau în viaţă, impuşi de către partidul comunist.

În aceeaşi interpretare a decretului din ianuarie 1990 se mai găseşte ceva cu totul hazliu, anume precizarea că în afara excluderii din Academie pe baza unui "proces juridic" este posibilă numai cererea de retragere din Academie a celor care, în urma unei autoevaluări şi a unui proces de conştiinţă, consideră că nu trebuie să ocupe un fotoliu academic" (op. cit. pp. 7-8). Dl. preş. Mihai Drăgănescu are o părere foarte bună despre autocritica comunistă, deşi se ştie că încă nu a existat un comunist care să-şi dea demisia dintr-un post oarecare. Dar încă din Academie?!

Trecînd peste criteriile alegerilor la Academie de după 1989, sau poate tocmai de aceea, se zice că acea **istorie** cu un institut pentru studierea totalitarismului ar fi fost o încercare de recuperare **pozitivă** a fostului Institut de Istorie PCR, că zarva stîrnită de către dl. preş. Mihai Drăgănescu cu ortografia ar fi avut ca scop să demonstreze că Academia se ocupă şi de ştiinţă, nu numai de festivităţi şi călătorii, sau spre a nu se observa că Academia **tace** faţă cu marile probleme actuale ale ţării (teritoriile răpite, degringolada economică şi morală, criza tineretului etc.); se zice, în fine, că Academia Română, fiind o instituţie închisă, care se autoreproduce, va rămîne în continuare şi pentru mult timp o citadelă de bază a comunismului în România.

Nu aş da crezare atîtor cuvinte rele – şi, în tot cazul, ele nu se potrivesc tuturor celor care formează Academia –, dar amintindu-mi de vremea cînd eram şcolar, înainte de război, cu cîtă admiraţie şi respect se vorbea atunci despre Academie şi preşedintele ei, profesorul Ion Simionescu, îmi răsar multe îndoieli în suflet. Să sperăm că intervenţii energice cum sînt cele ale d-lor acad. Radu Grigorovici şi Cezar Papacostea vor fi multe, vor birui şi vor reda Academiei Române credibilitatea şi prestigiul de odinioară.

*) *SRSC: "Societatea pentru răspîndirea ştiinţei şi culturii", organism înfiinţat prin anul 1950, avînd ca scop propagarea marxismului şi a politicii p.c.r.*

APEL

Faţă cu proiectul Prezidiului Academiei Române de modificare a articolului 29 din Statutul Academiei, modificare care vizează numirea directorului unităţilor de cercetare din subordinea Academiei şi, în fapt, ignorarea dreptului cercetătorilor de a-şi alege conducerea institutelor şi de a-şi stabili programele de lucru (drept consacrat prin acelaşi articol 29), următorii cercetători din Institutul de Istorie "Nicolae Iorga" se solidarizează cu Apelul iniţiat de institutele şi cercetătorii din Iaşi, publicat în revista "22" (nr. 29 din 29 iulie-4 august 1993, p. 11).

Andreescu Ştefan, Achim Venera, Achim Viorel, Anghel Florin, Barbu Violeta, Bușă Daniela, Cernovodeanu Paul, Ciocîltan Virgil, Căzan Ileana, Cristea Ovidiu, Denize Eugen, Démeny Ludovic, Gavrilă Irina, Goşu Armand, Lazăr Gheorghe, Murgescu Mirela Luminiţa, Mitache Liviu, Müller Florin, Oprea M. Ion, Penelea-Filitti Georgeta, Popescu Anca, Pienaru Nagy, Parască Romică, Stan Apostol, Stan Valeriu, Tomi Raluca, Tüdos Kinga, Ţighiliu Iolanda, Zaharia Constantin, Vlad Radu Dan, Duţu Tatiana, Taftă Lucia

Pentru o lege, un statut, un regulament bine gîndite

Am aflat cu nedumerire şi îngrijorare despre propunerile făcute pentru modificarea articolului 29 din statutul Academiei, articol care stabileşte regulile de alegere a directorilor institutelor de cercetare ale Academiei. Nedumerire pentru că, cel puţin după cîte ştiu, cauzele dificultăţilor (reale) în funcţionarea corectă a institutelor Academiei ţin nu de actualii diretori aleşi, ci de cu totul alte motive. Îngrijorare nu în ceea ce priveşte o eventuală modificare a respectivului articol, ci pentru că aceste propuneri – dacă ar fi adoptate – ar da posibilitatea unor numiri care nu numai că ar nemulţumi pe cercetătorii respectivelor institute, dar ar fi absolut subiective, făcute în necunoştinţă de cauză sau, şi mai rău, ar putea duce la numirea unor persoane obediente, supunîndu-se mecanic chiar şi deciziilor eventual arbitrare sau ilegale ale conducerii Academiei. Ca să nu mai vorbim despre autoritatea pe care directorii numiţi în acest fel ar avea-o şi posibila lor lipsă de legitimitate.

Căci nu trebuie uitat un lucru, elementar dar esenţial: se poate ca o lege proastă sau nedreaptă să nu aibă, în mod excepţional şi conjunctural, efectele rele potenţiale. Aceasta se datorează însă exclusiv persoanelor care o aplică, dar, în mod inevitabil, în timp, efectele negative vor fi preponderente. O lege, un statut, un regulament bine gîndite fac ca instituţiile să funcţioneze corect oarecum independent de valoarea, intenţiile, moralitatea persoanelor care aplică sau cărora li se aplică respectivele legi, statute, regulamente. Aceasta este una dintre ideile esenţiale ale unei societăţi civilizate, în care arbitrarul posibil al deciziilor personale este strict cenzurat de lege.

Să ne întoarcem la articolul 29. S-ar putea invoca faptul că, în alte ţări, directorii unor instituţii similare sînt numiţi. Dar întrebarea care se pune imediat este: de către cine? Răspunsul este foarte diferit de măsurile preconizate de actualele propuneri. Numirea se face de regulă urmînd avizul unui număr suficient de mare de specialişti reputaţi, strict din domeniul respectiv. Deci, ca în numeroase alte împrejurări ale vieţii noastre sociale şi politice, se invocă în mod eronat sau trunchiat practici ale altora, nu ca argumente ci ca, în fond, pretexte, urmînd astfel o cale consecvent bătută în ultimele decenii.

Căci ce înseamnă secţie înrudită? Cum poate un matematician să aprecieze corect un chimist sau chiar un fizician? Dar un biolog un matematician? Ce rol mai au membrii institutelor (vorba antologică a d-lui C. Zamfir: trebuie să aibă şi ei un reprezentant, căci este vorba de viitorul lor!)?

Este evident că orice manipulare este posibilă. De altfel, a trecut timp suficient pentru a vedea dacă, şi în ce măsură, actualul statut al Academiei (şi în particular articolul 29) este satisfăcător?

Apoi, nu ar fi fost mai normal ca raportul asupra activităţii comisiilor care au anchetat munca din institutele Academiei pe ultimii trei ani să fie comunicat conducerilor acestora (şi prin conducere mă refer la consiliile ştiinţifice)? De-abia după ce s-ar fi făcut publice unele concluzii şi aprecieri ar fi putut fi analizată, în deplină cunoştinţă de cauză, activitatea directorilor (cum bine sublinia dl. Şerban Papacostea) şi, în final, în ce măsură art. 29 a condus la rezultate satisfăcătoare sau nu. Şi în cazul în care se constată că se impun într-adevăr modificări, o bază utilă de discuţie ar putea fi propunerea acad. R. Grigorovici. Însăşi această propunere ar putea fi îmbunătăţită, ideile de bază fiind, în primul rînd, ca într-o eventuală comisie de numire, ponderea cercetătorilor de la institutul respectiv să fie preponderentă iar în al doilea rînd ca în această comisie să figureze doar specialişti din domeniul respectiv. În sfîrşit, numărul membrilor comisiei ar trebui să fie mai mare de cinci (un număr mai mare micşorează posibilitatea manipulărilor). Aceşti membri pot fi aleşi şi din afara Academiei, cu condiţia de a fi personalităţi recunoscute pe plan ştiinţific şi moral.

Că temerea de unele decizii arbitrare, şi chiar ilegale, ale preşedintelui Academiei este justificată, o dovedesc diferite acţiuni întreprinse de acesta, nerespectînd statutul Academiei. Voi da acum un singur exemplu, din păcate personal (dar nu ca o pledoarie pro domo, ci pur şi simplu pentru că ştiu bine situaţia). Urmare a unor critici pe care le-am adus Serviciului de relaţii externe al Academiei, serviciu aflat sub controlul direct şi exclusiv al preşedintelui, la următoarea şedinţă a prezidiului Academiei, acesta a cerut (spre surprinderea celorlalţi membri ai prezidiului) demiterea mea. Acest lucru nereuşind, au urmat, succesiv, două adrese cu două sancţiuni diferite, invocînd "grave nereguli în deplasarea cercetătorilor în străinătate", pentru ca, în final, în urma unei contestaţii motivate şi energice a Consiliului Ştiinţific al Institutului de Matematică, lucrurile să se liniştească.

Două aspecte trebuie relevate: primul este caracterul arbitrar al propunerii, al doilea dezinformarea membrilor prezidiului, cărora, în urma informaţiilor date, li se cerea să mă sancţioneze. În sfîrşit, un al treilea aspect: "vinovatului" presupus nu i s-a dat ocazia să se apere. Aş putea da şi alte exemple, dar cred că acesta este suficient de semnificativ.

În fond, se remarcă, după începuturile entuziaste din 1990, o încercare sistematică de a reveni la un sistem strict piramidal, greoi, ineficient şi depăşit în care manevre ca acelea în legătură cu modificarea art. 29 din statut să nege exact ceea ce cercetătorii au dorit: să aibă, în administrarea activităţii lor, un cuvînt responsabil de spus. Şi dacă nu este prea greu de descoperit originea şi natura acestor "subtile" acţiuni, ne putem întreba dacă acestea sînt într-adevăr problemele reale ale Academiei, ale ştiinţei şi culturii noastre?

Dr. G. GUSSI
Directorul Institutului de Matematică al Academiei Române

DANIEL DĂIANU

Politica economică în dezbaterea publică

● reformele sprijinite de organismele internaţionale au fost iniţiate în ciuda declaraţiilor publice ale FDSN ● alegerile din septembrie au confirmat o oboseală socială în creştere ● dacă populaţia îşi va pierde răbdarea, nici un politician nu va mai putea menţine situaţia sub control ● sindicatele au puterea de a paraliza economia ● adoptarea unei politici de liberalizare, în condiţiile în care statul este cel mai mare proprietar, va face ca nimeni să nu mai fie responsabil ● liderii occidentali, antrenaţi în ciorovăielI interne, pierd din vedere evoluţiile la scară mondială ●

(Urmare din numărul trecut)

Ceea ce este specific României este că reformele sprijinite de organismele internaţionale au fost iniţiate în ciuda declaraţiilor publice ale Frontului Salvării Naţionale (FSN), partidul care a cîştigat alegerile din mai 1990 şi care, în martie 1992, s-a scindat în: Frontul Salvării Naţionale (FSN), condus de fostul premier P. Roman, şi Frontul Democrat al Salvării Naţionale (FDSN).

Este interesant de urmărit cum a evoluat politica economică, întrucît aceasta reflectă confruntarea de idei din societate – în strînsă legătură cu evoluţia economiei şi procesul de învăţare din mers –, precum şi metabolismul straniu al organismului politic care s-a ridicat pe cenuşa partidului comunist decedat peste noapte – mă refer la FSN.

Am folosit cuvîntul "straniu" deoarece FSN, deşi a repurtat o victorie zdrobitoare la alegerile din mai 1990 prin ceea ce părea a fi o strategie de inspiraţie populistă, a dat dovadă de multă tenacitate în menţinerea cursului politicii economice într-un cadru conceptual care a primit girul organismelor internaţionale.

Deşi disputa între terapie şoc şi gradualism[29] se dezlănţuise cu putere, proprietatea privată nu era considerată principalul element în construcţia noului sistem, iar capitalul străin era privit cu neîncredere[30], "junii turci" din jurul lui P. Roman au introdus reforme care au impresionat favorabil observatorii[31], atît interni, cît şi externi. Este adevărat că au dat dovadă de naivitate şi de o mistică a pieţei – explicabile în bună măsură – şi au comis greşeli (unele inerente), iar ardoarea lor ideologică a venit în contradicţie cu platforma electorală a FSN.

Pe parcurs, linia politică Roman-Stolojan (R-S) a fost aspru criticată atît din cadrul FSN, cît şi de Opoziţie, reprezentată de partidele grupate în cadrul Convenţiei Democratice. Cei care ulterior au format FSDN i-au acuzat că au trădat platforma politică şi economică a partidului, în timp ce Opoziţia a insistat asupra neajunsurilor măsurilor aplicate. Din punct de vedere politic, această linie s-a subţiat din ce în ce mai mult şi nu este de mirare că Roman şi o parte din echipa sa au fost înlăturaţi în septembrie 1991 şi că FSN s-a spart în două partide în primăvara anului 1992. Performanţa lui Stolojan în fruntea Guvernului este uimitoare, avînd în vedere faptul că, spre deosebire de Roman (care a pus accentul pe crearea cadrului juridic), preocuparea lui Stolojan a fost stabilizarea macroeconomică (care a presupus măsuri de austeritate) şi în întreaga perioadă cît a ocupat funcţia de prim-ministru a avut mare popularitate. Performanţa lui ca om politic, cu valoare de paradox, ar putea fi rezumată în cîteva cuvinte: "un politician tot mai popular, care a implementat o politică ce a beneficiat de un sprijin popular tot mai redus". Rezultatele alegerilor din septembrie au confirmat starea de spirit generală a populaţiei (o **oboseală socială** în creştere) şi au permis FDSN să ajungă la putere şi să declanşeze corecturi ale politicii economice[32]. FDSN, în sine, nu este monolitic, astfel încît ceea ce s-a întîmplat cu FSN s-ar putea întîmpla din nou, deşi aceasta depinde şi de echilibrul Puterii între facţiunile sale.

Este demn de menţionat faptul că deşi formularea politicii economice s-a realizat sub presiunea mai multor factori (confruntarea de idei, lupta dintre coaliţiile de interese, ciclul economic, contextul internaţional), politica economică reală a intrat într-o **cămaşă de forţă**[33], a cărei schiţă este furnizată de o gîndire comună dominantă. Pericolele mari, care ameninţă dinamica transformării, constau în insuficienta atenţie acordată ajustărilor structurale (politicii industriale) şi în efectele scăderii brutale a producţiei asociate cu o înrăutăţire a situaţiei internaţionale. Dacă populaţia, în general, îşi va pierde răbdarea cu o politică de reforme care nu duce la suficiente rezultate tangibile, stabilitatea socială şi politică vor fi afectate şi nici un politician nu va mai putea menţine situaţia sub control. După părerea mea, din punct de vedere economic, majoritatea ţărilor din Europa de Est sînt ameninţate de evoluţiile regionale şi continentale. Şi cînd cetăţeanul de rînd îşi pierde speranţa, **extremismul** (de stînga sau de dreapta) găseşte teren fertil pentru a-şi întinde tentaculele. Există extremism în România, ca şi în ţările vecine sau în Europa Occidentală. Guvernele trebuie să supravegheze acest fenomen şi să acţioneze în consecinţă.

Partidele politice, alte organizaţii civice, mass-media şi oamenii de afaceri (prin controlul diferitelor mijloace de informare în masă) sînt actori foarte activi ai dezbaterii publice a politicii economice din România. Ceea ce e într-adevăr impresionant este modul în care s-au impus sindicatele, adesea unindu-şi forţele; cele trei sindicate mari: CNSLR (Confederaţia Naţională a Sindicatelor Libere din România), Frăţia şi ALFA organizează greve, dezbateri publice, negociază cu Guvernul şi fac recomandări de politică economică. Au puterea de a paraliza economia.

Dezbaterea publică a politicii economice este cea mai dinamică "industrie în faşă" din România şi are nevoie de un tip special de protecţie, astfel încît să servească interesului public. Insist asupra acestui lucru, pentru că încă mai există prea mult **zgomot** şi confuzie în dezbaterea publică.

4. Aspecte neglijate (sau neclare) în dezbaterea publică a politicii economice

În loc de concluzie, voi enumera cîteva aspecte care au fost omise sau neglijate în dezbaterea publică a politicii economice şi care merită mai multă atenţie.

Tentaţia de a diviza societatea în democraţi şi anti-democraţi (neocomunişti) şi de a aprecia toate fenomenele prin aceste lentile simplificatoare; pentru unii, de exemplu, rezultatele alegerilor din România lui septembrie 1992 ar indica o respingere a democraţiei, printr-o simplă majoritate a populaţiei, ceea ce este un nonsens.

Rigidităţi structurale. Din punct de vedere structural, fostele economii de comandă sînt extrem de rigide (ele pot fi considerate cazuri patologice ale economiei de piaţă), ceea ce înseamnă că politicile de stabilizare conduc la scăderi brutale de producţie. Întrebarea care se pune este următoarea: cum se poate realiza redresarea economică în condiţiile în care construcţia instituţională este lentă şi lipsesc resurse umane esenţiale?

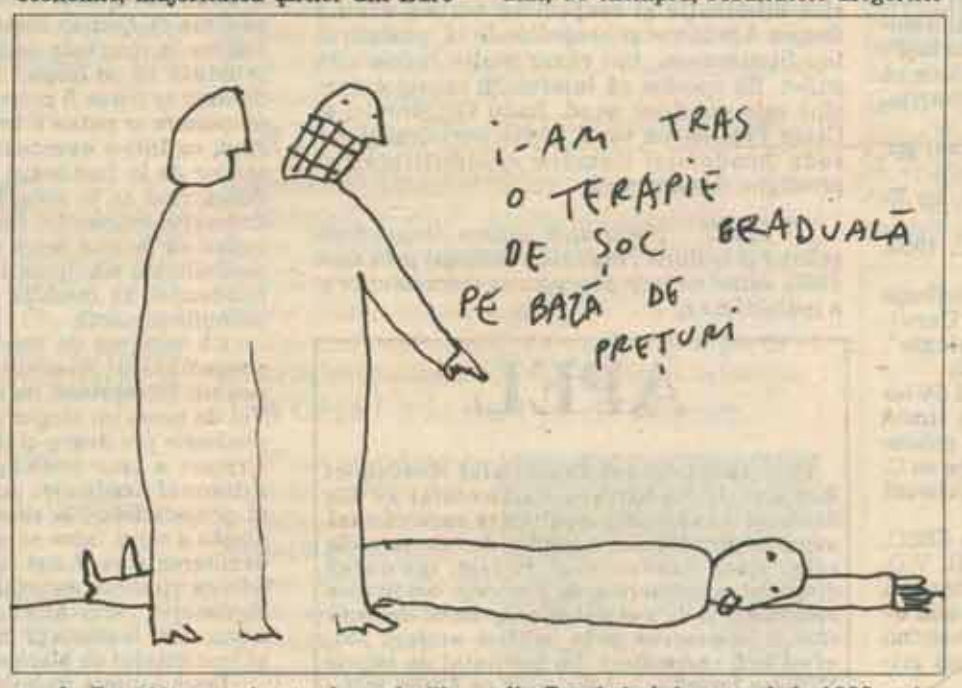

Contextul internaţional. Îmi amintesc că M. Mussa, director al Departamentului de cercetare din cadrul FMI, întreba, la un moment dat, retoric: vă puteţi imagina ce s-ar întîmpla dacă SUA şi-ar pierde brusc jumătate din pieţe? Gîndiţi-vă la economiile în transformare. Problemele interne (costurile) sînt în bună parte create şi de colapsul pieţelor estice, protecţionismul crescînd al Pieţei Comune şi recesiunea economică mondială. Strategiile naţionale de tipul "scapă cine poate" şi "sărăceşte-l pe vecin" denotă miopie şi indică o mare eroare de gîndire în termenii politicii economice internaţionale. Se pare că factorii de decizie actuali au uitat experienţa anilor '20 şi '30 ("politica sărăcirii vecinului").

Mistica pieţei. Statul este, în continuare, cel mai mare proprietar: nu are nici un sens adoptarea unei politici de liberalizare, care nu face pe nimeni responsabil de funcţionarea întreprinderilor publice. De exemplu, Legea 15 din România cu privire la "Restructurarea unităţilor economice de stat" a acordat autonomie acestora, creînd însă confuzie cu privire la proprietarii activelor întreprinderilor. În felul acesta, au fost încurajate fenomenele ilicite şi au fost evitate contractele de management. În plus, ajustarea structurală necesită intervenţia statului (politica industrială), întrucît "descătuşarea forţelor pieţei" nu poate să rezolve singură această problemă.

Occidentul. Democraţiile occidentale deţin un interes strategic în viitorul societăţilor post-comuniste şi trebuie să se implice ca atare (nu ca simpli "acţionari"). Noua lume în formare (după încheierea războiului rece) nu este mai puţin complicată şi conţine multe necunoscute. Este îngrijorător faptul că liderii occidentali se lasă antrenaţi în ciorovăieli interne şi pierd din vedere evoluţiile la scară mondială. Are loc o criză de conducere pe plan mondial.

[29] Astfel, gradualismul a fost preferat în "Strategia tranziţiei", un raport elaborat de un colectiv larg de economişti de la Institutul Naţional de Cercetări Economice, condus de academician T. Postolache.

[30] Sloganul "nu ne vindem ţara" a fost foarte la modă în perioada campaniei electorale din 1990.

[31] O explicaţie ar putea fi faptul că Roman a dobîndit un spaţiu mai larg de acţiune după evenimentele din 13-15 iunie 1990. O altă explicaţie ar putea fi dorinţa echipei tinere din preajma lui de a se distanţa de acest moment. Şi, în sfîrşit, căderea liberă a economiei şi recomandările organismelor internaţionale au fost hotărîtoare pentru realizarea cotiturii în politica economică.

[32] Din punct de vedere al menţinerii liniei politicii economice, o coaliţie guvernamentală ar fi fost o soluţie mai bună, dar partidele de opoziţie au respins propunerea de conlucrare cu FDSN.

[33] Banca Mondială şi FMI sînt "croitorii şefi".

Dintr-un material prezentat la conferinţa asupra "lărgirii dezbaterii publice a politicii economice în democraţiile incipiente", care a avut loc la Bellagio (Italia), între 30 noiembrie-4 decembrie 1992.

Traducere de CORNELIA ATUDOSIEI

SORIN ANTOHI

Neantul: o biografie intelectuală

Cititorul român are în sfîrşit la dispoziţie, în traducerea exactă şi fluentă a Lucreţiei Vâcar, opera capitală a eminentului istoric francez Alain Besançon, **Originile intelectuale ale leninismului**, apărută iniţial în 1977, la Calmann-Lévy. Resemnat deocamdată la schiţa unei discuţii mai tehnice a lucrării, voi releva în continuare cîteva din elementele sale care pot interesa publicul instruit.

Autorul

Din motive evidente, lucrările lui Alain Besançon nu au putut apărea la noi înainte de 1989. Autorul trece drept reacţionar în lumea franceză a ştiinţelor sociale – un mediu încă profund marcat de lunga derivă stîngistă. Discipol al lui Raymond Aron, Besançon a ieşit repede de sub descîntecul comunist, ajutat şi de prima sa experienţă pe tărîmul socialismului real, consumată cu prilejul Festivalului Mondial al Tineretului ţinut la Bucureşti, în anul de graţie 1953. A parcurs un strălucit traseu academic cu **maîtrise**, **agrégation** şi **doctorat d'État**, lucrînd pînă în 1963 la inevitabilul CNRS, devenind apoi profesor la École des Hautes Études en Sciences Sociales. A predat şi în Statele Unite, la mai multe universităţi prestigioase, a făcut lungi stagii în arhive americane şi sovietice, a fost **fellow** la All Souls College, Oxford. Articolele şi studiile sale au apărut în cele mai elitiste periodice savante, precum şi în principalele publicaţii liberale şi conservatoare, între care şi revista maestrului său, **Commentaire**. Din 1967, de la debutul editorial, Alain Besançon a tipărit vreo cincisprezece cărţi, a prefaţat nenumărate versiuni franţuzeşti ale clasicilor ruşi din literatură, istorie, filozofie, teologie. Academia Franceză l-a distins cu Marele Premiu de Eseu (1984) şi cu Premiul de Istorie (1987).

Cu toate acestea, specialiştii lumii ruse şi sovietice sînt departe de a-l plebiscita pe Alain Besançon. Mulţi dintre ei, "tovarăşi de drum" devastaţi de ranchiune, foşti "toboşari ai vremurilor noi", profeţi ai prăbuşirii Occidentului, nu rareori controlaţi de Moscova, îi reproşează intransigenţa în raport cu tribulaţiile comunismului. De exemplu, cînd mai toţi sovietologii vorbeau de convergenţa sistemelor, Besançon divulga aberaţia ireductibilă şi periculoasă a sistemului comunist (**Court traité de soviétologie**, 1976); cînd Occidentul se lăsa în voia unui cult delirant pentru Gorbaciov şi **perestroika**, Besancon demonta ambele iluzii, iar eleva sa cea mai valoroasă, Françoise Thom, explica resorturile şi sensurile acestei ultime campanii sovietice de intoxicare a lumii libere. Mereu, Alain Besançon se detaşa de ansamblul sovietologiei prin judecăţile sale neiertătoare, excelent servite de o cunoaştere incredibilă a lumii ruse şi sovietice: timp de peste doi ani, am avut privilegiul să asist la numeroase scene de seminar în care profesorul, tratat de "eseist" pe culoarele de la Maison de l'Homme, acest bastion al stîngii, intervenea într-o prezentare pentru a corecta amănunte obscure, pentru a propune o traducere mai bună a unui text medieval, cu acel scrupul de erudiţie tipic pentru adevăratul savant.

Originile intelectuale ale leninismului beneficiază tocmai de o asemenea erudiţie, de o asemenea stăpînire a detaliului, anunţate înainte de 1977 prin foarte tehnice lucrări de istorie rusă modernă: **Le tsarévitch immolé** (1967), **Entrentiens sur le Grand Siècle russe et ses prolongements** (în colaborare, 1971), **Education et société en Russie**, **Être russe au XIXe siècle** (ambele din 1974). Pe de altă parte, cartea tradusă acum în românește combină erudiţia cu analiza pătrunzătoare (e într-adevăr uimitor cît de bine poate înţelege fenomenul comunist cineva care a petrecut atît de puţin timp de partea rea a cortinei de fier!), precum şi cu reflecţia filozofică şi teologică. Ajuns aici, aş remarca din nou prodigioasa cultură teologică a autorului, evidentă şi în lucrări ca **La confusion des langues** (1978; trad. rom. de Mona Antohi şi Sorin Antohi, Humanitas, 1992) sau **La falsification du bien. Soloviev et Orwell** (1985). Practic, dacă socotim şi **Anatomie d'un spectre** (1981; trad. rom. de Mona Antohi şi Sorin Antohi, Humanitas, 1992), putem spune că publicul nostru are la îndemînă, în ediţii româneşti, cele trei lucrări care ilustrează în mod ideal preocupările şi contribuţiile lui Alain Besançon.

Cartea

Prima provocare a cărţii în discuţie apare chiar în titlu. În fond, atît adulatorii cît şi criticii leninismului par să vadă în acest complex fenomen o mutaţie, iar părinţii mutanţilor, de regulă banale entităţi de serie, nu sînt interesanţi în sine. Astfel, Lenin şi leninismul, ca şi Stalin şi stalinismul, devin cazuri particulare într-o polemică interminabilă, asemănătoare cu aceea – paradigmatică – inspirată de Revoluţia franceză: continuitate sau ruptură? Sînt oare cu adevărat relevante cercetările de preistorie a leninismului? Şi, mai radical: este oare leninismul un subiect al istoriei intelectuale?

Răspunsurile propuse de Alain Besançon sînt foarte clare, iar construcţia volumului evidenţiază această limpezime: e suficient să citeşti tabla de materii pentru a avea o schiţă a argumentului principal, precum şi o înlănţuire a tezelor subiacente. Urmînd tabla de materii, să privim puţin la cîteva dintre tezele cele mai provocatoare.

Primul capitol, "Ideologia", introduce o teorie generală a culturii bazată pe analiza raporturilor reciproce dintre religie, gnoză, ştiinţă şi ideologie. După opinia mea, aici avem cea mai importantă contribuţie ştiinţifică a lui Alain Besançon, fiindcă ea depăşeşte cadrul studiilor de istorie rusă şi sovietică, de politologie, sau chiar de istoria ideilor, interesînd filozofia culturii şi epistemologia. În mod surprinzător, autorul însuşi **nu** a avut intenţia de a elabora un model aplicabil în alte epoci şi culturi: în 1990, la prima noastră întîlnire, după ce îi expusesem o lectură epistemologică a **Originilor...** şi a **Confuziei limbilor**, inspirată de Paul Feyerabend, Ioan Petru Culianu şi Hans-Peter Duerr, Alain Besançon mi-a mărturisit că ambiţiile sale erau mult mai modeste, şi anume se rezumau la un obiect de studiu pe care-l cunoaşte foarte bine în detaliu. Pentru mine, discuţia a fost o mare lecţie de rigoare.

Totuşi, rezerva maestrului trebuie luată cu egală rezervă, fiindcă Besançon se apropie de obiectul său de studiu, leninismul, în cercuri foarte ample. Capitolele II şi III descriu, respectiv, ciclul francez şi cel german ale ideologiei, evocînd triumful temporar al ştiinţei moderne asupra gnozei, raporturile dintre fizică şi metafizică, naşterea ezoterismului, ridicarea Ideologilor şi impactul cultului raţiunii asupra politicului, religiosului, socialului; în "ciclul german", Besançon urmăreşte drumul continuat de gnoză ca tentativă de sincretism metafizică-ştiinţă, precum şi apariţia marxismului, însoţită de trecerea, prin dialectica lui Engels, de la filozofie la ideologie. În spiritul conversaţiei evocate mai înainte, ar trebui să mă rezum la o listă de instanţe în care (după cum am văzut) ideologia, în drumul său spre impostura ştiinţifică (materialismul dialectic şi istoric, doctrină care-i legitimează pe bolşevici şi e simbolizată de statul-partid), absoarbe influenţele gnozei şi religiei, într-un fel de promiscuitate conceptuală generalizată. Vreau însă, în cîteva rînduri, să reamintesc cititorului că Feyerabend, mai ales în **Against Method**, face o lectură ideologică (leninistă) a istoriei ştiinţei, văzînd în ştiinţa modernă galileiană o ideologie ca oricare alta; şi vreau să semnalez că Ioan Petru Culianu, mai ales în **Eros et Magie à la Renaissance. 1484** (în curs de apariţie în românește), observă la naşterea ştiinţei moderne o surprinzătoare victorie a religiei (Reforma) asupra gnozei. Pînă la o viitoare analiză comparativă, în care voi combina sugestiile celor trei autori citaţi cu idei de la Duerr şi, între alţii, Foucault şi Norbert Elias, să revenim la leninism.

Alain Besançon regăseşte în Rusia secolului XIX, la începuturile spiritului revoluţionar, tensiunile şi coruperile reciproce dintre pietism (întîlnit deja în Germania), filozofia romantică, gnoză, religie şi naţionalism, dimpreună cu derivele estetice şi cu tot mai violenta veleitate scientistă ale elitelor. În plan social şi politic, forţa care foloseşte, potenţează şi transmută inextricabila confuzie dintre religie, gnoză, pretinsa ştiinţă şi ideologia emergentă este intelighenţia, grupare "extrateritorială" cu ambiţii mesianice, formată de un sistem naţional de educaţie strict controlat de stat, pe fondul crizei Vechiului Regim şi al slabei autonomii a societăţii civile. Aici aş semnala productivitatea modelului intelighenţiei oferit de Besançon pentru studiile de istorie modernă românească. Dacă, faţă de tipul pur al intelighenţiei, identificat de Besançon în Rusia, intelighenţia românească diferă net datorită absenţei ideologiei în cazul din urmă (filologia Şcolii Ardelene funcţionînd ca ideologie de tranziţie, prefaţînd retorica dreptului istoric şi naţionalismul nostru culturalist), există numeroase elemente comune; cred că o discuţie comparativă susţinută, care ar explica eventual şi apariţia tardivă la noi a populismului, ne-ar spune mai multe despre cultura română modernă decît tradiţionala noastră obstinaţie în regiunea teoretică a esteticii sociale, obsedată de pseudomorfoză.

Cu "romanul gnostic" al lui Cernîşevski, **Ce-i de făcut?**, prin Rahmetov, Bakunin, Neceaev şi Dostoievski, ne apropiem de faza matură a ciclului rus: pătrunderea marxismului şi eşecul social-democraţiei. Trei capitole succesive se ocupă, respectiv, de Lenin, leninismul metafizic şi leninismul politic. Asistăm, prin intermediul reconstituirilor şi interpretărilor lui

Besançon, la apariţia "partidului clasei muncitoare" în versiune standard, care este o contra-societate completă, o utopie care îşi propune să înlocuiască spaţiul real al societăţii cu o sosie ideologică lipsită de viaţă, cu neantul. În ideologia leninistă, cea mai frapantă relicvă gnostică este maniheismul, care avea să comande întreaga mutaţie a politicului, în urma căreia capilaritatea naturală a unor terminaţii infinite – însăşi esenţa dinamică şi eterogenă a politicii – avea să fie anulată de împărţirea leninistă a lumii în două blocuri monolitice. Binele comunist şi Răul heterodox, aflate într-un crud conflict metafizic, pe care numai linia etern imprevizibilă a Partidului îl poate defini. Besançon prezintă detaliile mutaţiei politice leniniste, urmărindu-l pe arhitectul resentimentar al nefiinţei de la Zürich, cu o pauză ucronică (o alternativă imaginară la revoluţia bolşevică), pînă la edificarea sistemului sovietic prestalinist. La întîlnirea revoluţiei cu statul, cu alte cuvinte la întîlnirea ideologiei cu puterea, se situează, potrivit autorului, explicaţia profundă a catastrofei: într-un fel, ideologia moare, dar numai pentru a renaşte ca putere. Din acest moment, soarta celor aflaţi în raza de acţiune a comunismului e pecetluită. Astfel, ultimul capitol, "Imperiul falsului", ne readuce la fuziunea constrîngerii cu magia, mediată de discursul ideologic, limba de lemn (Françoise Thom a dezvoltat această teză în excelenta sa **La langue de bois**, 1987, apărută recent la Editura Humanitas în traducerea Monei Antohi).

Tema pentru acasă

Încheind o prezentare prea scurtă pentru o carte atît de substanţială şi provocatoare, aş vrea să remarc o teză care ar trebui să ne dea de gîndit: neantul leninist, crede Alain Besançon, a crescut organic din istoria rusă. Poate nu ar fi deplasat să discutăm mai sistematic, dincolo de evidenta intruziune stalinistă şi de tragicul context geopolitic, contribuţia românească la comunismul autohton.

S. DAMIAN

Foamea de superlative I

• deschiderea spre lume presupune o curiozitate față de celălalt • și un efort de a înțelege interesele lui • dar ea nu scade sentimentul apartenenței la o colectivitate precisă • un stereotip de gîndire prezent în cultura românească actuală dă cuvîntului "acasă" un sens de stavilă a contactului cu exteriorul • apare mereu un discurs revendicativ care reține ca o fixație schema istoriei unei națiuni, victimizată constant de marile puteri • pe această scară a incriminărilor se ajunge la teoria complotului mondial •

Într-un sfîrșit de veac în care circulația de idei și de valori beneficiază de o tehnică perfecționată a multiplicării și răspîndirii și în care distanțele nu mai reprezintă obstacole s-a format treptat și un stil al comunicării intelectuale. Urmăresc adesea dezbateri prezentate de televiziunea germană sau franceză la care participă istorici, sociologi, esteticieni din diferite state. Se discută cu pasiune și fermitate, dar la obiect, cu atenția concentrată asupra stringenței faptelor și fără să se recurgă la un ton partizan patetic și declamator. Spre a se înscrie în normele confruntării intervențiile oamenilor de cultură respectă în genere un cod de comportare profesională: logică strînsă, argumente concrete, documentare în materie pînă la epuizarea surselor.

Ceea ce distinge aceste dispute poate mai mult decît trăsăturile menționate mai sus este un anume spirit al dialogului, care s-a impus tocmai prin înălțarea perspectivei de apreciere; temele sînt tratate global, incluzîndu-se spații întinse, dintr-un unghi de vedere care depășește preocupările îngust locale, uneori egoiste, oricum unilaterale. Deschiderea spre lume presupune o curiozitate față de celălalt, un efort de a înțelege și interesele, preferințele, doleanțele altor popoare. Nu scade astfel sentimentul apartenenței la o colectivitate precisă; numai că rigorile adevărului, demonstrat științific, obiectiv, dețin absolută prioritate, adică implică la nevoie și autocritica națională. Odată cu intrarea pe orbita colaborării și integrării devin inerente raportarea reciprocă și eliminarea unor prejudecăți ale separării.

Dincolo de imperfecțiuni și șovăieli se desfășoară, în linii mari, un spectacol captivant al eficienței gîndului. Constat însă cu mîhnire că la aceste dezbateri se prezintă rar reprezentanți ai culturii române contemporane. Nu funcționează încă din plin, ca un mecanism pus la punct, nici în polemicile găzduite în presa din țară, schimbul larg internațional de opinii și de experiențe. Predomină aici o altfel de interpretare asupra istoriei recente. Unde te uiți se mai observă urmele dezvoltării nefirești socotită vreme îndelungată unica normalitate. Mai mult decît atît, se repetă adesea un stereotip de gîndire, intrat în uz, celebrat de unele medii ca un fundament al cunoașterii.

Despre ce e vorba? Are întîietate un discurs intelectual în care cuvîntul **acasă** absoarbe în întregime interesul, un **acasă** ridicat nemotivat ca o stavilă în fața mișcării și a contactului cu exteriorul. Venit din zone ale exaltării, discursul este mereu revendicativ, o reclamație în fața posterității, o tentativă de denunțare a unor inamici ascunși, dar pînă la urmă dibuiți, de la vecinii imediați pînă la popoare îndepărtate, conduse, și ele, din porniri hrăpărețe, de patimi urîte. Cine vrea să rezume rechizitoriul auzit de atîtea ori reține, ca o fixație, schema istoriei unei națiuni neîntrerupt vitregite de ghinioanele destinului, constant inclusă în postura de victimă în calculul meschin al marilor puteri. De aici torentul de plîngeri și acuzații care se referă la nepăsarea, cinismul, răul tratament aplicat din afară. În decursul existenței sale și în toate conflictele un singur neam pare că se află în posesia dreptății. Spre deosebire de conduita leală, sinceră, integră a propriei țări, celelalte, în primul rînd vecinii, au dovedit pofte egoiste și o lăcomie îndreptată cu îndărătnicie asupra acestui teritoriu. Înconjurată de vrăjmași neînduplecați (unii chiar "dușmani de moarte"), țara e pîndită și din interior de diferite pericole, cu precădere din cauza străinilor, a minorităților naționale care au răsplătit cu neloialitate ospitalitatea oferită.

Pe această scară a învinuirilor și suspiciunilor se ajunge repede la teoria complotului mondial urzit să distrugă un stat pașnic, complot cu feluritele sale variante în contemporaneitate. E o exagerare? Mă tem că nu. Dacă un delegat al țării ar fi chemat să expună această teză a nevoii de închidere într-o dezbatere europeană s-ar găsi într-o încurcătură. Senzația de stînjeneală n-ar decurge pentru el numai din susținerea unor obsesii ale revanșei și ale răzbunării, cu neputință de armonizat cu intențiile generale de cooperare. Ar ieși la iveală, destul de iute, lipsa sa de deprindere în a admite primatul adevărului, mai ales atunci cînd autoreprezentările măgulitoare ar fi lezate. La ananghie răspunde instantaneu cu retorica insinuărilor și a imprecațiilor.

Să adaug de îndată că nu s-a produs un decalaj de vocație sau de pregătire în specialitate, pe aceste planuri cred că reprezentanții țării sînt la fel de dotați ca și ceilalți. Deosebirea rezidă în altceva; răzbate evident o altă relație cu istoria, marcată aici de o politică prelungită de izolare și sfidare a lumii. **"Lacăte, cine te-a închis?"** am întreba cu versul lui Arghezi bătînd la o poartă ferecată.

Mărturisesc că am considerat utile aceste precizări, ca preliminarii, înainte de a atinge o temă delicată. Întîlnesc, firește, în presa din țară și spirite independente, extrem de calificate, lucide, acomodate unei comprehensiuni moderne europene. Există un grup profilat de oameni, pe care, deși sînt departe de mine, îi simt solidari, uniți pe principiul vaselor comunicante. Pînă de curînd în fruntea unei liste de combatanți sobri, în serviciul rațiunii, l-aș fi situat fără ezitare pe Alexandru George. Nu l-am văzut de peste zece ani, dar la lectura textelor sale am descoperit, de cîte ori am avut ocazia, iradierea unei inteligențe și erudiții neobișnuite. L-am prețuit de la început ca pe un critic pătrunzător, în stare să apere o interpretare proprie cu strălucire și vehemență, chiar dacă ea nu cucerește adeziunea colegilor de breaslă. În anii de după revoluție, cînd gîndurile s-au putut exprima în fine nestingherit, am remarcat în comentariile sale noi profunzimi de analist. Ce a scris despre triumful doctrinei liberale în societatea românească, despre ravagiile tropismelor de dreapta în înfruntările ideologice dintre cele două războaie sau despre opacitățile criticii în descifrarea profilului unor scriitori ca Tudor Arghezi, Mateiu Caragiale – toate acestea au cimentat o reputație. Au fost și contribuții critice mai șubrede care m-au iritat, deoarece o anume excentricitate, poate căutată, se așeza de-a curmezișul părerii generale. Aceste ciudățenii nu puteau clătina totuși în ochii mei prestigiul unui intelectual pur sînge.

Și, iată, s-a ivit o mare dezamăgire. Am citit în **"România literară"** (martie 1993) un studiu intitulat **"Oponenți, disidenți, rezistenți"** și am observat cu stupefacție că, de la un anumit paragraf, aproape fiecare frază îmi provoacă nedumerire. Dacă nu aș fi identificat unele răsuciri ale stilului cunoscut, cînd încărcătura ideii nu atinge încă o expresie cristalizată, un proces palpitant de străpungere a straturilor spre lumină, aș fi fost dispus să presupun că nu e vorba de același autor. Că Alexandru George se arată stăpînit cîteodată de mizantropie, că poate fi morocănos, ursuz, cicălitor reieșea într-un fel din alte demersuri mai vechi (rezerve la cariera universitară a lui Titu Maiorescu, obiecții cam obtuze și sîcîitoare la istoria literaturii concepută de G. Călinescu).

Nu mi-aș fi putut însă vreodată închipui că și el, un campion al explicației raționale, se lasă pînă la urmă sedus de interpretări confuze și dubioase, caracteristice specimenelor de intelectuali exaltați, pe care i-am pomenit mai sus. Și totuși, în confesiunile din **"România literară"** revin în variante oarecum mai voalate, dar prea vizibile, tendințele de demonizare a străinilor, de afirmare a supremației fondului autohton, de identificare cu soarta victimei în fața conjurației malefice din exterior. E uluitor cît de departe pătrunde influența modelelor negative!

Să luăm însă lucrurile sistematic.

(Continuare în numărul viitor)

EDITURA HUMANITAS

LAO ZI
Cartea despre Dao
colecția "Terra lucida"
traducere din chineză, prefață și note de Dinu Luca

După Biblie, *Dao De Jing* e textul cel mai tradus din lume. Dinu Luca oferă publicului prima traducere din chineza veche a celebrei cărți.

Fiecăruia din cele 81 de capitole ale cărții i s-au adăugat pasaje-cheie din textul daoist ulterior Zhuang zi, considerat cel mai poetic al înțelepciunii chineze.

Lao zi
CARTEA DESPRE
DAO
ȘI
PUTERE
CU ILUSTRĂRI DIN
ZHUANG ZI

MIRCEA CĂRTĂRESCU
Nostalgia

MIRCEA CĂRTĂRESCU
Nostalgia

Într-o formă cenzurată, sub titlul, modificat și el de cenzură, *Visul*, romanul lui Cărtărescu a apărut la Cartea Românească în 1989. Chiar amputat, volumul a fost, la vremea respectivă, o revelație pentru publicul românesc. Publicat acum în varianta sa originală, cu recuperarea pasajelor și chiar a cuvintelor suprimate din motive politice sau din exces de pudoare, întregită – mai ales – cu "Prologul" ("Ruletistul", una dintre cele mai frumoase povestiri din volum), *Nostalgia* lui Cărtărescu își recapătă desăvîrșita construcție ciclică inițială.

TV SOTI

Miercuri 11.08
6.30 – PROGRAM MATINAL
AEROBICA
PRAZNICUL ZILEI
METEO
HOROSCOP
BULETIN DE ȘTIRI
REVISTA PRESEI
7.00 – FILM PENTRU COPII
CE FACEM AZI
DOCUMENTAR
8.00 – CONSILIERUL DVS. ECONOMIC
8.30 – Film în reluare – CONSPIRAȚIA WILBY, SUA
10.00 – Închiderea programului SOTI
23.00 – ȘTIRI
23.10 – EMISIUNE SOCIAL-ECONOMICĂ
01.00 – Închiderea programului SOTI

Joi 12.08
6.30 – PROGRAM MATINAL
AEROBICA
PRAZNICUL ZILEI
METEO
HOROSCOP
BULETIN DE ȘTIRI
REVISTA PRESEI
7.00 – FILM PENTRU COPII
CE FACEM AZI
DOCUMENTAR
8.00 – CE SE ÎNTÎMPLĂ, DOCTORE?
8.30 – Film în reluare – JANE EYRE, SUA
10.00 – Închiderea programului SOTI
23.00 – ȘTIRI
MUZICĂ
23.30 – Film – GHICI CINE DOARME ÎN PATUL MEU!
01.00 – Închiderea programului SOTI

Vineri 13.08
6.30 – PROGRAM MATINAL
AEROBICA
PRAZNICUL ZILEI
METEO
HOROSCOP
BULETIN DE ȘTIRI
REVISTA PRESEI
7.00 – FILM PENTRU COPII
CE FACEM AZI
DOCUMENTAR
8.00 – LECȚIA DE MACHIAJ
8.15 – MARELE ECRAN
8.30 – Film în reluare – AVENTURILE NAVEI QUEEN
10.00 – Închiderea programului SOTI
23.00 – ȘTIRI
23.20 – Film – AVENTURILE NAVEI QUEEN (V)
01.00 – Închiderea programului SOTI

Simbătă 14.08
10.00 – PROGRAM MATINAL
PRAZNICUL ZILEI
METEO
TOPUL PIEȚELOR
HOROSCOP
MUZICĂ
10.30 – BULETIN DE ȘTIRI
REVISTA PRESEI
MIC DEJUN CU:
11.00 – Documentar în reluare CREȘTEREA ȘI DECLINUL IMPERIULUI SOVIETIC (partea a II-a)
11.20 – CALEIDOSCOP
12.20 – CINEPANORAMA TV
12.30 – Film (premieră SOTI) – NAVAJO JOE
14.00 – Închiderea programului SOTI

Duminică 15.08
10.00 – PROGRAM MATINAL
PRAZNICUL ZILEI
METEO
ZODIAC
MUZICĂ
10.30 – TERRA 2000
11.30 – CARAVANA SPORT
12.30 – Film (premieră SOTI) – MAGIC
14.00 – Închiderea programului SOTI

VICTOR NEUMANN

Cultură şi societate în România interbelică. N. Iorga şi M. Eliade sau vechea şi noua generaţie (I)

Reevaluarea istoriei moderne româneşti, a civilizaţiei şi culturii în primul rînd, presupune reintroducerea (în unele cazuri, introducerea pentru întîia dată) a spiritului critic; presupune o schimbare de perspectivă în înţelegerea trecutului şi, prin prisma lui, a tragediei prezentului. Cum cultura a jucat şi joacă un rol important pentru politica unei ţări, ea creînd şi alimentînd curentele de opinie, contribuind, prin valorile ce le cultivă, la dobîndirea unei reprezentativităţi politice, am apreciat că merită să supun atenţiei un alt punct de vedere asupra raportului dintre generaţia intelectualilor români a anilor 1900 şi aceea a anilor 1930. M-am prevalat de numele a două personalităţi: N. Iorga şi M. Eliade, între cele mai de seamă ale timpului lor, cu un ecou de lungă durată în conştiinţa colectivă, dar, îndeosebi, în forma mentis a individualităţilor care au reuşit să le transforme în mituri.

Meritele celor două vîrfuri ale culturii româneşti au fost recunoscute în ţară şi în străinătate. Şi chiar dacă anumite capitole ale operelor lor suscită comentarii contradictorii, chiar dacă judecăţile exegeţilor contemporani conţin temeinice observaţii ori amendări cu argumente documentare, teoretic-metodologice ori filosofice, literatura ştiinţifică a lui Iorga şi a lui Eliade rămîne una de referinţă. E posibil ca în cazul lui Iorga, remarcabilele succese ale istoriografiei universale din ultimele decenii, precum şi o comparaţie mai lucidă a lucrărilor lui cu acelea ale istoriografiei europene a epocii să ajute la o situare a ei mai obiectivă; la o mai puţin inflamantă (uneori, narcisistă) reconsiderare a personalităţii sale, a rolului jucat în cultura şi în politica statului român.

Ne-am propus să atragem atenţia asupra doctrinarilor sociali şi politici, asupra faptului că între o generaţie şi cealaltă nu există rupturi – cum încerca să demonstreze Eliade dintr-un spirit de frondă –, ci mai degrabă o continuitate. Ne-a interesat acum şi aici să dezvăluim, prin cîteva exemple, paradoxalele atitudini ale intelectualului României moderne (deseori regăsibile printre contemporanii noştri): pe de-o parte, umanist, pe de alta, animator al orientărilor politice radicale. Prin urmare, să observăm aspectele care au concurat (prin influenţa exercitată asupra publicului) la statuarea tragediilor politice şi de civilizaţie din secolul al XX-lea. Cu alte cuvinte, să arătăm cum a fost posibil ca un concept precum acela de democraţie să dobîndească în gîndirea multor intelectuali români un sens exclusiv negativ; cum democraţia, în accepţiunea cărturarilor de primă mînă, a devenit principalul duşman al naţionalismului. Procesul e regăsibil şi în alte ţări europene, particularitatea românească însă constă în continuitatea mitului naţional, respectiv "substituirea mitului romantic (naţionalismul revoluţionar), printr-unul conservator, definit prin patriarhalism, tradiţionalism, ruralism, xenofobie"[1].

Referindu-ne la anii începutului de secol, vom aduce în discuţie cîteva dintre ideile lui N. Iorga, cel mai de seamă propagator al specificului naţional şi al "sufletului românesc" în cultură şi artă. Ele sînt prezente în articolele publicate în "Sămănătorul", "Neamul românesc", în discursurile sale, în studiul **Histoire des Juifs en Roumanie** (Bucureşti, 1914), în acţiunile publice desfăşurate în ţară şi, îndeosebi, la Vălenii de Munte, unde universitatea sa particulară avusese o influenţă mare în formarea profesorilor, preoţilor, a diverselor categorii de studenţi. Ceea ce scria şi vorbea Iorga dobîndea o largă audienţă, cu atît mai largă cu cît în România de atunci şi dintotdeauna funcţiona mitul romantic al cărturarului, "conducător spiritual al naţiunii". Cum încerca Iorga să fixeze mult discutata originalitate în literatura şi cultura română? "Cînd un popor îşi dă seama că viaţa ce bate în milioane de inimi, ce luminează în milioane de minţi nu se asamănă cu viaţa altor neamuri şi că e vrednică să fie păstrată pentru desăvîrşirea şi armonia lumii, că ea cere forme particulare pentru a fi statornicită, recunoscută şi admirată, cînd, după multe cercetări răbdătoare şi puternice avînturi, aceste forme se află şi cînd individualitatea neapărată a fiecărui scriitor sau artist se desface din acest fond adînc şi larg al razei sale, conştientă de însuşirile ei, atunci trăieşte cultura naţională"[2]. Iorga aprecia că originalitatea unei naţiuni e dictată de farmecul atotputernic al artei, tradiţiilor şi obiceiurilor descifrabile într-un stil propriu de simţire şi gîndire. După el, valorile materiale şi culturale caracteristice trebuie căutate în "sufletul românesc cel adevărat, în silinţele sale către un frumos care nu se învaţă în altă şcoală, decît în larga şcoală a lui Dumnezeu, supt tot cerul albastru...". Originalitatea se află în trecut, deci acolo ar trebui căutată, Iorga pledînd în asemenea ocazii pentru tradiţiile sănătoase ale statului, adică pentru "simplicitatea smerită". Potrivit învăţatului, salvarea fiinţei naţionale ar fi fost primejduită de: adoptarea unei civilizaţii străine, politicianismul importînd moravuri din alte ţări, pătrunderea masivă a literaturii străine, înstrăinarea oraşelor. Batjocorind instituirea liberei circulaţii a mărfurilor, capitalul adus aici de investitorii Europei de apus sau ai aceleia centrale, criticîndu-i pe aceia care doreau să facă avere, comparîndu-i sau numindu-i în termeni frivoli, profesînd în publicistică un exclusivism faţă de greci, bulgari şi evrei (pentru care foloseşte termenul de "lichele"), scriind cu dispreţ despre străzile prăfuite ale oraşelor din Vechiul Regat "cucerite de Evreime"[3], Iorga avea impresia că astfel se făcea purtătorul de cuvînt al unei culturi reale, ceea ce voia să însemne, după el, o cultură locală. De fapt, ca o observaţie de fond pe marginea publicisticii, cum şi a doctrinei sale din perioada 1900-1918, ar trebui să reţinem: înclinaţia sa spre o orientare conservatoare,

spre o formă de izolaţionalism (alternînd cu deschideri, mai ales în cursul călătoriilor de studii în străinătate), exacerbarea etnicului (alternînd arareori cu pasaje critice, nu întotdeauna însă articulate pe baza cercetării istorice ori însoţite de reflecţii teoretice pertinente) şi discurs de esenţă ruralistă, respingînd civilizaţia urbei. De altfel, pentru perioada la care ne referim, învecinarea cu A.C. Cuza nu este deloc întîmplătoare, chiar colaborarea celor doi în editarea ziarului "Neamul românesc" (începînd cu anul 1906), ca şi fondarea Partidului Naţionalist-Democratic, cu un program net antisemit, îi aşază temporar pe acelaşi palier ideatic. În lucrarea sa dedicată ideologiei naţionaliste şi antisemitismului din viaţa intelectuală românească, Leon Volovici se referă pe scurt la această fază a militantismului lor comun, arătînd că tema predilectă a lui Iorga era dominaţia economică a evreilor, discursul lui naţionalist şi xenofob conţinînd "o mare încărcătură emoţională, profetică, vestind cataclisme şi răzbunări cumplite"[4]. Atît Cuza, cît şi Iorga erau neconcesivi, înmulţind incidentele de presă şi pe acelea parlamentare. Atitudinile lui Iorga sînt însă foarte contradictorii, aşa încît nu suportă o încadrare rigidă. Apoi, savantul, adunător de izvoare documentare şi bibliografice din toate colţurile lumii, conferenţiar în marile universităţi europene, profesor al Universităţii din Bucureşti şi în primul rînd un descriptor-interpret al istoriei româneşti şi universale, nu era decît arareori un analist şi un teoretician pe potrivă. În schimb, era dublat de un publicist şi animator cultural imprevizibil, creînd în jurul său un mare spectacol, contravenind imaginii clasice a omului de ştiinţă. Polemist redutabil, reflectînd nesupunerea, impulsivitatea, el avusese parte de adversităţi numeroase. Probabil, temperamentul său, un anume fond de instabilitate a stărilor sufleteşti indică şi interesanta, brusca schimbare a registrului oratoric. De la mistica înflăcărare patriotică, Iorga devine, în anii '22-'23, mai conciliant, respingînd violenţa şi măsurile extreme, cu toate că "românismul" său cu o fibră xenofobă nu va dispărea[5]. Rămîne să aflăm firele submerse ale istoriei, dar mai ales fascinaţia directă exercitată de Iorga asupra lui Nae Ionescu şi Mircea Eliade. Mai precis, de ce şi în ce măsură intelectualitatea legionară îşi caută şi îşi găseşte suportul naţionalismului ei virulent tocmai în ideatica aşa-zişilor bătrîni pe care ajunsese să îi conteste nu fără a le fi asimilat mesajele. Ecoul personalităţii lui Iorga în istoria românească a veacului al XX-lea arată ponderea pe care a avut-o în formarea mentalităţilor. Intransigenţa tezelor sămănătoriste nu reflectă ea disputa între tradiţionalism şi modernitate, între ideea conservării culturii "pure" şi aceea a deschiderii spre Europa (a europenizării)? Să nuanţăm puţin lucrurile spre a nu face loc interpretărilor colaterale subiectului. În viziunea naţionalistă, problema românească, la fel cu aceea rurală, semnifica măsura patriotismului şi a civismului. Aceasta pentru că într-o ţară în care majoritatea intelectualităţii era de provenienţă rurală (şi încă foarte mulţi la prima generaţie), iar un contingent masiv era alcătuit din cei veniţi din Transilvania, era firesc ca aceste probleme să se bucure de o atît de mare atenţie"[6]. Nu era firesc, din perspectiva noastră, spiritul virulent, retrograd, antidemocratic; la fel, ideologia rasistă (îmbrăţişată de mai mulţi congeneri ai lui Iorga, O. Goga, A.C. Cuza, A.C. Popovici, numărîndu-se printre cei mai cunoscuţi), reacţionarismul opiniilor.

(Continuare în numărul viitor)

NOTE

1) Leon Volovici, **Nationalist Ideology and Antisemitism: The case of Romanian Intelectuals in the 1930's**, Oxford, Pergamon Press, 1991; ediţia în limba română a apărut recent, în numerele 147/151, mai-septembrie 1993, ale revistei DIALOG (Dietzenbach), redactor responsabil Dr. Ion Solacolu.

2) N. Iorga, **Cultura naţională şi surogatele ei**, în "Sămănătorul", 1 iunie 1903, apud N. Iorga, **O luptă literară**, vol. I, Vălenii de Munte, 1914, pp. 18-22.

3) **Ibidem**; vezi şi articolele: **O nouă epocă de cultură**, în **op. cit.**, pp. 5-11; **Zece Maiu**, în **op. cit.**, pp. 152-157; **O comună rurală din România**, în **op. cit.**, pp. 192-196. Despre poziţiile sale conservative, despre amestecul de mit şi realitate cuprinse în articole, broşuri, conferinţe de popularizare, precum şi în unele din studiile istorice, vom reveni într-un studiu dedicat premiselor culturale ale dreptei radicale interbelice. Pentru antisemitismul lui Iorga a se vedea spre exemplu: "Sămănătorul", 10 noiembrie 1904; "Neamul românesc" nr. 147/148, 25 decembrie 1909; **Histoire des Juifs en Roumanie**, Bucureşti, 1914. În studiile consacrate acestui din urmă fenomen, Iorga este socotit "cap de serie" şi "model" al antisemitismului "raţional", cu oscilările deja cunoscute. "Direcţia consolidată de el (valorificînd iluştri predecesori din secolul trecut) a tins spre radicalizare, dezavuată de el însuşi, în formele ei extremiste şi violente" cf. Leon Volovici, **Ideologie naţionalistă şi antisemitism în viaţa intelectuală românească din anii '30**, Dietzenbach, 1993, p. 51.

4) L. Volovici, **op. cit.**, p. 12.

5) Radu Ioanid, **Nicolae Iorga and Fascism**, în "Journal of Contemporary History" (SAGE, London, Newbury Park and New Delhi), vol. 27 (1992), pp. 467-492.

6) Z. Ornea, **Sămănătorismul**, ed. a II-a, Bucureşti, 1971, p. 27.

Germania își închide porțile

Arest de expulzare în Frankfiurt: păziți precum criminalii

De la 1 iulie a intrat în vigoare noua lege a azilului

Deși cererile de azil sînt la ordinea zilei, grănicerii de pe aeroportul internațional Frankfurt/Main nu și-au putut stăpîni uimirea cînd pasagerii unui avion al companiei aeriene Aeroflot ce sosea din Armenia au cerut **în bloc** azil politic.

Memorabilul eveniment s-a petrecut la 7 aprilie a.c. Nici unul dintre cei 123 de pasageri, provenind în majoritate din India, Pakistan și Sri Lanka, nu avea pașaport sau alte documente de identitate. În mod normal, astfel de pasageri sînt trimiși **stante pede** înapoi – dacă nu solicită azil politic.

Dar, de regulă, acesta este cazul. În primele cinci luni ale acestui an, 6.626 pasageri au intrat pe calea aerului în Germania fără documentele necesare. Conform Direcției Federale de resort din Koblenz, aceasta reprezintă o creștere de peste 60% de cereri, raportate la cele din anul trecut. Dintre cei 874 oameni care au cerut azil politic în luna mai a acestui an pe aeroportul Rhein-Main din Frankfurt, numai 34 posedau un pașaport valabil. În 301 cazuri actele erau falsificate, iar 539 pasageri nu aveau nici un fel de acte.

Intrarea ilegală nu e întîmplătoare, ea se face cu metodă – afirmă poliția. Solicitanții de azil sînt introduși de către traficanți specializați, care-i și instruiesc cum să se comporte față de autoritățile germane. Prima regulă: păstrarea anonimatului traficanților înșiși.

Dorința de a intra în paradisul german al bunăstării conduce deseori pe calea cea mai scurtă în închisori sumbre. Poliția din Bremen îi duce pe străinii intrați ilegal în Germania în **Ostertorwache**, o închisoare dezafectată în care vegetau, în anii dictaturii hitleriste, deținuții politici. Patru oameni își împart o celulă strîmtă, cu o toaletă deschisă (tinetă) în mijloc. Aerisirea e proastă, hrana insuficientă. Nu este asigurată nici măcar plimbarea zilnică, deși străinii închiși aici așteaptă uneori luni de zile pînă să fie expulzați.

Toate acestea urmează să se schimbe de acum înainte. De la 1 iulie 1993 a intrat în vigoare noua lege a procedurii de azil. O serie de criterii de selecție urmăresc să-i "filtreze" pe azilanții propriu-ziși din masa de refugiați zișI economici – și anume înainte ca aceștia să apuce să intre pe teritoriul federal.

Solicitanții de azil ce intră pe cale aeriană urmează să se supună așa-numitei **reglementări de aeroport**. Cele mai frecventate aeroporturi internaționale din Germania – Frankfurt, Hamburg, Düsseldorf, München, Berlin-Schönefeld – au obligația quasi-legală de a-i caza extrateritorial pe solicitanții de azil pe toată durata procedurii. Pe aeroporturi va funcționa în viitor o filială a Oficiului federal de recunoaștere a refugiaților străini, care va decide la fața locului asupra cererilor prezentate.

Dacă cererea sa este respinsă, solicitantul poate face recurs la tribunalul administrativ, care urmează să decidă în mod definitiv în termen de 14 zile dacă persoana în cauză poate intra în țară sau este expulzată. Durata prevăzută pentru întreaga procedură este de trei săptămîni.

Dacă solicitantul ajunge în Germania trecînd printr-un "stat terț sigur", el poate fi expulzat imediat (vezi caseta). Același lucru se întîmplă cu străinul condamnat în RFG pentru o cauză penală la o pedeapsă cu închi-soarea de cel puțin trei ani, considerat "pericol public".

Solicitările de azil din partea unor străini ce sînt cetățeni ai unor "state sigure" sînt privite **a priori** drept "evident neîntemeiate", cîtă vreme solicitantul nu poate demonstra în mod convingător că este persecutat politic, în ciuda situației generale din țara sa de origine.

Grănicerii speră ca traficanții să-și "piardă din reputație", dacă solicitanții de azil se întorc în țara de origine, dar nu exclud faptul că aceștia vor învăța repede să evite noile piedici. De exemplu: dacă în prezent aeroporturile din Londra și Paris, deci din "terțe state sigure", sînt locurile preferate de transbordare a azilanților, se presupune că în viitor traficanții vor căuta rapid căi noi, iar cu pașapoarte bine falsificate se poate rezolva și problema "țării sigure de origine".

Pe uscat, emigranții au șanse numai dacă nu se sinchisesc de legi. "Vremuri bune pentru traficanții de oameni", apreciază un expert al Ministerului de Interne din landul Saxonia. "Abia acum imigrarea ilegală capătă sens."

Motivul: imigranții ilegali prinși în interiorul țării urmează să fie expulzați în ultima țară de tranzit, de regulă Polonia sau Cehia. Cine însă refuză să declare din ce țară a venit, și nu posedă nici documente de călătorie, nici bani care să trădeze ultima țară de tranzit, nu poate fi expulzat în țara vecină, ci intră în procedura accelerată de azil.

În Germania, părerile în privința noii legi sînt împărțite: în timp ce ministrul de Interne Rudolf Seiters (Uniunea Creștin-Democrată) afirmă cu convingere că "Germania este și rămîne o țară deschisă", organizațiile de protejare a drepturilor omului se tem de abolirea factică a dreptului de azil și pentru cei ce sînt cu adevărat persecutați politic.

Purtătorul de cuvînt al organizației de ajutor "Pro Asyl", Herbert Leuninger, se teme de "prăbușirea protecției internaționale a refugiaților". Leuninger face apel la "azilul acordat de biserică sau la alte forme de acordare de azil pe bază personală".

Walter Koisser, pînă în luna mai a acestui an reprezentant al Înaltului Comisariat al ONU pentru refugiați din Bonn, se plînge: "Dreptul individual la azil dispare". Koisser presupune în același timp că "prin politica restrictivă de azil va crește numărul de imigranți ce dispar în ilegalitate".

Pe lîngă problemele teoretice ce se discută în continuare în presa germană, modificarea politicii de azil pune și probleme de natură practică imediată. Numeroase cămine pentru azilanți își închid porțile, personalul lor îngroșînd rîndurile, și așa strînse, ale șomerilor. La fel se întîmplă cu toți cei ce lucrează în structura de "accueil" dezvoltată în ultimii ani. Iar magazinul de satiră politică **extra drei** al Televiziunii din Brandenburg comentează cu sarcasm că, odată cu dispariția străinilor din Germania, partidele de dreapta vor trebui să caute un alt țap ispășitor pentru problemele interne.

Cerere neîntemeiată

"State terțe sigure"

Conform noii legi de azil, solicitantului i se refuză fără excepție intrarea dacă vine din una din următoarele țări: ● Toate țările CE ● Finlanda ● Norvegia ● Austria ● Polonia ● Republica Cehă ● Elveția ● Suedia

"State de origine sigure"

Cererea de azil a unui străin provenind din următoarele state este neîntemeiată, cîtă vreme el nu poate aduce dovezi că este persecutat politic: ● Republica Slovacă ● Ghana ● Polonia ● România ● Senegal ● Cehia ● Ungaria ● Bulgaria ● Gambia

Austria limitează numărul străinilor

De la 30 iunie, în Austria a intrat în vigoare o nouă lege privind dreptul de ședere a străinilor. Legea continuă o serie de reglementări privind controlul imigrării, din care fac parte și așa-numitele acorduri de expulzare încheiate cu statele vecine. Legea privind șederea urmărește să împiedice pe străinii intrați în țară ca turiști să-și caute de lucru. Guvernul a fixat deja o cotă de 27.000 aprobări de sejur pînă la jumătatea anului viitor.

Cu excepția celor din Piața Comună, străinii care vor să rămînă în Austria mai mult de trei luni au nevoie de acum înainte de o aprobare în acest sens, fără de care nu se mai acordă nici autorizația de a lucra. Pentru azilanți, refugiați, muncitorii sezonieri și micul trafic de frontieră există alte reglementări.

Din numărul autorizațiilor de sejur pentru următoarele douăsprezece luni, 15.000 sînt pentru muncitorii străini, 5.000 pentru reîntregirea familiilor, 5.000 pentru studenți și 2.000 pentru împărțitorii de ziare. Potrivit datelor Ministerului de Interne, în Austria trăiesc în prezent circa 600.000 străini, fără a-i socoti pe cei ce trăiesc aici ilegal, numărul acestora fiind apreciat de ministrul Franz Löschnak la 10.000.

Străinii care nu pot dovedi cum își cîștigă existența au de acum înainte interdicție de sejur. Noua lege desființează reglementarea de excepție pentru muncitorii străini ce lucrează deja de trei ani aici. Șomajul de 6% existent în prezent afectează mai puternic pe străini decît pe localnici, patronii fiind obligați prin lege să-i concendieze mai întîi pe străini. În prezent circa 20.000 muncitori străini sînt șomeri.

Muncitorii străini își pot aduce familiile dacă lucrează de doi ani în Austria și dacă au posibilități de cazare și întreținere. Potrivit unui studiu, muncitorii din fosta Iugoslavie și din Turcia ar putea aduce 30.000 de soții și 50.000 de copii. Löschnak a dat asigurarea că "bebelușii străini" pot rămîne de drept la părinți, indiferent de cotele stabilite. Dacă se nasc mai mulți copii decît prevede cota, ei se pun în contul anului următor. Guvernul federal poate acorda refugiaților de război dreptul la sejur temporar. În prezent se află în țară 60.000 de refugiați din Bosnia.

(BERNHARD KUPPERS – TAGESSPIEGEL, 30.06.1993)

Pagină realizată de ION ALBU STĂNESCU

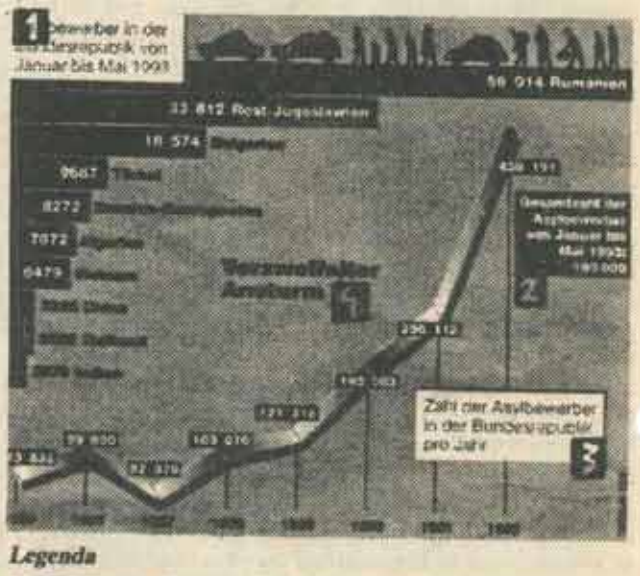

Legenda

1. Solicitanți de azil în RFG, ianuarie-mai 1993
2. Numărul total al solicitanților de azil din ianuarie pînă în mai 1993: 193.009
3. Numărul solicitanților de azil în RFG pe an
4. Asalt disperat

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Tia Șerbănescu, Horațiu Pepine (publiciști comentatori), Raluca Stroe Brumariu, Marian Chiriac (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chiuia, Flori Sava (difuzare), Maria Filip (curier)
Responsabil de număr: Andrei Cornea
Consilier în probleme economice: Ilie Șerbănescu
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.
ISSN-1220-5761
tipărit la "PROGRESUL ROMÂNESC SA" Calea Plevnei 114
Tehnoredactare computerizată Alexandru Cirip
Revista "22"